

ARHEOLOGIE

NECROPOLA DIN SEC. II-III d. Chr. DE LA - IZVOARE - BAHNA, JUD. NEAMȚ

Dr. Vasile URSACHI

Key words: Necropolis, Izvoare Bahna, grave, cremation.

I - Situația geografică a zonei

Satul Izvoare se află așezat în interfluviul Siret-Bistrița, pe versantul piemontan sarmatopliocen, situat în partea sud-estică a dealului Runc (515 m)¹. La data când începeam cercetările de teren, satul Izvoare avea numele de Ruptura și era centrul comunei cu aceeași denumire, făcea parte din raionul Roman, reg. Bacău. Din anul 1968, face parte din comuna Bahna, jud. Neamț și are denumirea de Izvoare. Cum în județul Neamț există mai multe sate cu numele de Izvoare, noi vom folosi termenul de Izvoare-Bahna pentru o localizare mai precisă. Localitatea este brăzdată de pârâul Precista, care izvorăște din partea de vest a satului și se unește, înainte de vărsare în Siret, cu pârâul Turbata².

Cele mai vechi urme de locuire în zona satului Izvoare-Bahna, aparțin epocii eneolitice, cultura Cucuteni, descoperite chiar în sat, în apropiere de așezarea și necropola pe care o prezentăm, așezări apărute, după cât se pare, în apropiere sau chiar în luminișuri ale vechilor păduri existente aici. Denumirea la „Cioate” a locului în care se află așezarea și necropola din sec. II-III d. Chr. și a așezării eneolitice din apropiere, descoperite de noi, este concludentă din acest punct de vedere. Iar numărul destul de mare de izvoare cu apă foarte bună, existente în sat, mai ales în zona versantului drept a pârâului Precista, care este mai abrupt și care a scos mai la suprafață pânza freatică³, au atras comunitățile umane din cele mai vechi timpuri. Punctul în care am efectuat cercetări de salvare mai este denumit de localnici „La Țintă”.

Necropola din sec. II-III d. Chr. de la Izvoare-Bahna se află în partea de vest a satului, la circa 600-700 m, în pantă lină, care coboară spre Valea Siretului. Spațiul respectiv, până la cercetarea noastră, în 1967, era folosit drept izlaz pentru vitele și oile gospodarilor din această localitate. Pe acest loc, în decursul timpului, a existat o pădure, destul de importantă, care făcea legătura cu zona împădurită și în prezent a dealurilor piemontane pericarpatice din sud-estul Depresiunii Cracău - Bistrița⁴, cunoscute, în această zonă, sub numele de „Dealul Runc”.

Satul Izvoare-Bahna, face parte din bazinul Siretului, constituind o importantă vatră de locuire în toate timpurile. Importanțele descoperiri arheologice în zonă, în parte cercetate și publicate de cunoscutul arheolog I. Mitrea, care a realizat și o importantă monografie arheologică⁵, precum și a distinsului istoric-prof. dr. Jean Ciută⁶, constituie dovezi ale gradului de locuire a acestei zone în decursul istoriei. La aceasta adăugăm și noi această modestă cercetare de salvare, care deși nu este completă (exhaustivă), constituie un important reper în cunoașterea istoriei acestor locuri.

II - Istoricul cercetărilor

În anul 1958 învățătorul Gavril Horodniceanu, din satul Pildești, com. Cordon, jud. Neamț, ne semnala că în comuna Ruptura, raionul Buhuși, mai târziu raionul Roman, s-au descoperit întâmplător, câteva materiale arheologice, care au fost aduse la Muzeul din Roman. Distinsul învățător era născut în această localitate și se interesa de istoria ei. Cele câteva obiecte - o urnă

¹ I. Mitrea, *Așezarea din secolele VI-IX de la Izvoare-Bahna*, Piatra Neamț, 1998, p. 16; J. Ciută, I. Mitrea, *Bahna - Neamț, străveche așezare de răzeși*, București, 1999, p. 11.

² Ion Bojoi, Ichim Ioniță, *Județul Neamț, în colecția Județelor Patriei*, Editura Academiei.

³ *Ibidem*.

⁴ Vasile Cucu, *Geografia populației și așezărilor umane*, ed. II, E.D.P. București, 1981, p. 13.

⁵ I. Mitrea, *Așezarea din secolele VI-IX d. Chr. de la Izvoare-Bahna*, Piatra Neamț, 1998.

⁶ Prof. dr. Jean Ciută, Prof. dr. Ioan Mitrea, *Bahna-Neamț - străveche așezare de răzeși*, București, 1999.

fragmentară, două fibule (**Pl. II/1,2;XL/3**), o strachină (**Pl. XL/1,2**), o verigă din fier cu o mărgică din sticlă topită în interiorul ei și mai multe fragmente de fructiere (**Pl. XXXIII/1-3**) aduse la Muzeu, indicau proveniența lor dintr-o necropolă din sec. II-III d. Chr., ușor de identificat în urma experienței dobândite prin cercetarea recentă a necropolei din aceeași perioadă, descoperită și cercetată la Gabăra - Porcești (Moldoveni).

Cum în acei ani eram în plină campanie de cercetări la mai multe obiective arheologice (Cetatea Nouă a Romanului, așezările și necropolele de la Gabăra și Văleni, Cetatea dacică de la Brad) și numeroase expediții periegetice, investigațiile în această nouă descoperire, respectiv necropola de la Ruptura, a rămas un obiectiv întârziat din punct de vedere al cercetării. Abia în anul 1967 avea să se întâmple prima noastră investigație pe teren, urmând indicațiile descoperitorului, care semnală o surpătură de teren, în partea de SV a satului, pe un drum de țară, care ducea de la Ruptura către drumul principal, care făcea legătura cu satul Racova. Drumul respectiv era folosit, mai ales, pentru ducerea animalelor la pășunat, din care cauză era prost întreținut. Drumul amenajat pe direcția pantei a suferit mereu noi degradări, deoarece șuvoaiele de apă, provenite din ploile abundente din timpul primăverii și toamnei erodau carosabilul, care a devenit aproape impracticabil pentru mijloacele de transport, fiind brăzdat de numeroase șanțuri (**Pl. I/1**), care, la rândul lor, au provocat dezvelirea unor morminte de incinerare, din cimitirul amintit. Numeroasele fragmente ceramice și mai ales a obiectelor de inventar: mărgelile, fibule, ace, obiecte din filigran de argint etc., au trezit curiozitatea cetățenilor și mai ales a copiilor, care au dus o parte din ele la școală. Câțiva elevi de la școala din sat au adus o urnă cu capac, cenușie, lucrată la roată, plină cu oase calcinate și un număr de mărgelile din calcedoniu sau sticlă, care au fost predate învățătorului Alexandru Mazăre (**Pl. III/1,2**). Între timp, interesul învățătorului a fost din ce în ce mai mare, ceea ce a făcut să participe în mod direct la culegerea acestor artefacte din drumul deja impracticabil. În acest fel s-au adunat mai multe asemenea piese, care nu au fost cedate de către Dl. învățător Muzeului din Roman, sub pretextul organizării unui muzeu școlar. Acesta nu a fost realizat, iar după ieșirea la pensie, Dl. învățător a declarat că nu știe ce s-a făcut cu obiectele adunate. A fost o pierdere foarte mare deoarece Dl. învățător Mazăre nici nu mi-a permis să le fotografiez sau desenez, cu o singură excepție (o urnă și un capac „restaurate” la școală), (**Pl. III/1,2**).

Așa cum notam mai înainte, locul denumit de localnici „La Cioate” sau la „La Țintă” se află situat la 600-700 m SV de satul Izvoare. La prima noastră intervenție, în 1967, acest teren era folosit ca pășune; după câțiva ani, în zonă, în partea de sud, a apărut o livadă. Drumul amintit, între Izvoare și Racova, a fost părăsit și arat, dispărând și șanțurile care îl mărgineau, încât astăzi nu se mai poate identifica locul cimitirului. În 1979, când am avut a doua intervenție, prin deschiderea unor casete în zonele în care se mai vedeau câteva materiale la suprafața solului, în perimetrul celor trei secțiuni din 1967, încă mai exista posibilitatea cercetării întregului cimitir, dar lipsa forței de muncă a făcut imposibilă realizarea acestui deziderat. Chiar cele câteva casete din 1979, când s-au descoperit încă 12 morminte, au fost realizate cu câțiva muncitori aduși de la Șantierul Arheologic de la Brad, care se afla la o distanță de cel puțin 20 km, peste râul Siret.

În prima campanie de săpături, care a durat aproape o lună de zile, am trasat trei secțiuni. SI, în apropierea drumului, în partea de nord, peste șanțul care mărginea partea carosabilă, cu dimensiunile de 22x1,50 m, orientat pe direcția pantei, paralel cu drumul, într-o zonă în care fenomenul eroziunii, nu era prezent. În această secțiune nu am găsit nimic, ceea ce dovedește că ne aflam la marginea necropolei.

Al doilea șanț - SII, a fost, de fapt, un taluz, care mărginea drumul, rupt de ape, în partea dreaptă pe direcția de mers Izvoare - Racova, respectiv în partea de nord a drumului, la o distanță de 7,5 m de SI și paralel cu acesta, unde au fost descoperite 10 morminte de incinerare. La distanță de 8,50 m spre sud, în marginea cealaltă a drumului, s-a trasat cea de a treia secțiune - SIII, cu dimensiunile de 24,50 x 1,50 m, unde s-au descoperit încă 9 morminte. La o distanță de 7, respectiv 8 m spre sat, au ieșit la iveală, în ruptura de pe marginea drumului, încă două morminte. În acest fel, în prima campanie de săpături, din anul 1967, au fost descoperite 21 de morminte de incinerare, din care 4 în gropi simple și 17 în urne (**Fig. 1**).

După 12 ani, în 1979, am încercat să realizez o nouă campanie de cercetări, pentru a cuprinde

întreg spațiul cimitirului. Lipsa forței de muncă nu mi-a îngăduit să realizez acest obiectiv. Cu câțiva muncitori aduși de la Șantierul Arheologic Brad, veniți cu bicicletele, am reușit să deschid doar câteva casete, în care am descoperit trei morminte de incinerare în gropi simple și nouă în urne, ajungându-se la un total de 33 morminte de incinerare (**Fig. 1**).

În anul 2004, în încercarea de a relua cercetarea, de către un proaspăt cercetător de la Muzeul de Istorie din Roman, deplasându-ne în zona cimitirului, nu am mai putut localiza spațiul acestuia, acum aflându-se o livadă de pruni și cireși, într-un proces de degradare, nemaifiind lucrată. Cu toate strădaniile noastre nu am mai putut localiza cimitirul. O nouă încercare, apelând la datele pe care le avem din primele două campanii, eventual apelând și la unele fotografii, ar putea duce la salvarea întregii necropole. Rămâne ca un deziderat al noii echipe de cercetători de la Muzeul de Istorie din Roman.

III - Corpusul descoperirilor

III a - Catalog

Mormântul nr. 1. Incinerat în urnă, fără capac (**Pl. XXXIII/4**). S-a păstrat doar o mică parte din fundul urnei (**Pl. IV/2**) în care s-au descoperit doar câteva oase calcinate. Urna, lucrată la mână, de culoare cărămizie, cu fundul drept. Face parte dintr-un vas borcan. Nu a avut nici un fel de inventar.

Mormântul nr. 2 (Pl. XXXIII/V). Incinerat în groapă. Groapa avea un diametru de 0,40 m și o adâncime, cât s-a păstrat, de 0,42 cm, de formă cilindrică. În ea s-au găsit puține oase calcinate, cenușă și câteva fragmente de cărbune de lemn. A fost descoperit la 5 m de capătul de est al secțiunii II/1967 (**Fig. 1**).

Mormântul nr. 3 (Pl. XXXIV/1). Incinerat în groapă. Groapa mormântului, circulară în plan, a fost prinsă la adâncimea de 0,50 m și mergea până la 0,60 m. În groapă s-au descoperit destul de puține oase calcinate și câteva fragmente ceramice, care provin de la o strachină cenușie, lucrată la roată, fundul inelar, cu un umăr ușor pronunțat, buza dreaptă și îngroșată la exterior (**Pl. IV/1**). A servit, probabil, drept capac sau ca ofrandă. Mormântul se afla la circa 1m de M. 2, în capătul de est al secțiunii II/1967.

Mormântul nr. 4 (Pl. XXXIV/2). Incinerat în urnă, cu capac. A fost descoperit la 14 m de capătul de est al secțiunii II. Capacul a fost descoperit la adâncimea de 0,05 m de la suprafața solului, iar fundul urnei se afla la doar 0,35 m adâncime. Urna, fisurată din cauza presiunii solului, are corpul bombat, fundul inelat, destul de scundă (**Pl. V/3**). Groapa mormântului avea un diametru de 0,45 m, iar urna așezată direct pe fundul ei. Capacul, restaurat, are forma ușor tronconică, fundul inelar, partea superioară cilindrică, cu un umăr ușor pronunțat iar buza dreaptă și ușor îngroșată, de culoare cenușie (**Pl. V/1; XLI/1**). În urnă s-au descoperit mai multe oase calcinate, cenușă și pământ ars. Ca inventar avea o singură mărgică din sticlă albă, ușor deformată de foc, mai multe fragmente de la o fibulă din fier și alte câteva fragmente dintr-un cercel din bronz. De asemenea, printre oase, s-au descoperit și câteva fragmente de la mai multe obiecte din filigran de argint (**Pl. V/2; XLVI/5**).

Mormântul nr. 5 (Pl. XXXIV/3). Incinerat în groapă. Prins la adâncimea de 0,35 m (nivelul de la care se consideră a fi vizibile aceste gropi se referă la zona neafectată de eroziunea apei, din apropierea drumului circular). Diametrul gropii este de 0,35 m și avea o adâncime de câțiva centimetri (0,12 m). În groapă s-au descoperit puține oase calcinate, pământ ars, cărbune de lemn și câteva fragmente ceramice, de culoare cărămizie, lucrate cu mâna, care făceau parte dintr-un vas borcan. Nu a avut alt inventar.

Mormântul nr. 6 (Pl. XXXIV/4). Incinerat în urnă, cu capac (**Pl. VI/3**). Urna, lucrată la mână, de culoare brun-cărămizie, fundul drept. Lipsește partea superioară, fiind distrusă. Nu se cunoaște profilul gropii, care era, probabil, la dimensiunile urnei. A fost prinsă la adâncimea de 0,30 m de la nivelul terenului din jur, fiind distrusă de circulația pe drum. În interior s-au descoperit câteva oase calcinate, cenușă și cărbune de lemn. Nu a avut alt inventar.

Mormântul nr. 7 (Pl. XXXV/1). Incinerat în groapă (**Pl. VI/2**). Prinsă la adâncimea de 0,30 m, groapa avea fundul la 0,45 m. De formă ovală, cu diametrul maxim de 0,75 m, iar cel minim de 0,60 m. În groapă, pe toată suprafața, s-au descoperit oase calcinate, precum și o mare cantitate de cărbune de lemn, chiar bucăți mai mari de lemn carbonizat. Nu a avut alt inventar.

Mormântul nr. 8 (Pl. XXXIV/5). Incinerat în urnă, cu capac (Pl. VI/1). A fost depistat la adâncimea de 0,50 m. Fundul urnei la 0,70 m. La suprafață se putea delimita foarte ușor groapa mormântului, care avea un diametru de 0,50 m și se adâncea cu circa 0,10 m mai jos de capac, după care s-a îngustat până la dimensiunile urnei. Urna, lucrată la roată, de culoare cenușie, destul de scundă, cu corpul bombat, fundul inelar, gâtul scurt, marcat de o nervură în relief și buza lată, ușor răsfrântă oblic (Pl. VII/2; XLI/4). Capacul, o strachină lucrată la roată, de culoare cenușie, fundul inelat, buza răsfrântă și îngroșată la exterior, depășea diametrul urnei (Pl. VII/1; XLI/6). În interiorul urnei foarte multe oase calcinate. Ca inventar, s-a descoperit un pandantiv din metal alb (argint?) sub forma unui ac, prevăzut la capătul superior cu o verigă pentru agățat, înfășurată cu un fir metalic, subțire (Pl. XLVI/12).

Mormântul nr. 9 (Pl. VIII/1). Incinerat în urnă, cu capac (Pl. XXXV/2). Urna, de culoare cenușie, lucrată la roată, are corpul ușor bombat, fundul inelat (Pl. VIII/2; XLI/5). Drept capac au fost folosite câteva fragmente de la un vas lucrat la mână, cărămiziu. Groapa mormântului este mult mai mare decât dimensiunile urnei. În interior s-au descoperit multe oase calcinate și un inventar bogat, compus din: mărgelile de calcedoniu, de diferite forme și mărimi, mărgelile din sticlă (Pl. IX/1), o fibulă din fier, fragmentară, cu resortul lung și placă (Pl. XLV/1,2), coșulețe din filigran de argint, butoiașe, cercei și multe alte fragmente de filigran, distruse de foc (Pl. IX/2).

Mormântul nr. 10 (Pl. X/1,2). Incinerat în urnă, cu capac. Urna, lucrată la roată, corpul bombat, fundul inelar, destul de scundă, buza lată, răsfrântă drept, se afla într-o margine a gropii de mormânt, care era mult mai largă, având un diametru de 0,40 m (Pl. XI/3; XXXV/4; XLI/2). Capacul, de asemenea lucrat la roată. În interior, ca inventar, destul de multe oase calcinate, un obiect de podoabă format din mai multe vergi din fier, legate, formând un lănișor (Pl. X/3; XLVI/11), câteva mărgelile din calcedoniu și din sticlă colorată, mată (Pl. XI/1,2; XLVI/9), o fibulă din fier, un ac din fier și câteva fragmente de filigran de argint (Pl. XLV/4).

Mormântul nr. 11 (Pl. XXXV/3; XIII/2). Incinerat în urnă cu capac. Urna, cenușie, lucrată la roată, ușor bombată, fundul inelar, gâtul scurt, marcat de o nervură în relief, buza lată și răsfrântă oblic (Pl. XII/2; XLII/5). Capacul, de asemenea, lucrat la roată, de culoare cenușie, fundul inelar, gâtul scurt și buza dreaptă, îngroșată la exterior (Pl. XII/1; XLII/6). Groapa mormântului, ușor ovală, avea un diametru de 0,35 m. Urna era așezată într-o margine a ei. În interiorul urnei s-au descoperit multe oase calcinate, cenușă și pământ ars. Ca inventar s-au descoperit mai multe fragmente de butoiașe și coșulețe din filigran de argint (Pl. XIII/1; XLIV/2,3).

Mormântul nr. 12 (Pl. XXXV/5). Incinerat în urnă, cu capac. A fost descoperit în afara secțiunilor noastre, la circa 7 m est de SIII și la 1m de mormântul nr. 1. Urna, de culoare cenușie, lucrată la roată, cu corpul ușor bombat, fundul inelar (Pl. XIV/3). Capacul, fragmentar. Groapa mormântului, circulară, cu un diametru de 0,30 m și o adâncime, de la nivelul la care a fost prinsă, de 0,25 m. În interiorul urnei s-au descoperit mai multe oase calcinate, cenușă, bucățele de cărbune de lemn, două mărgelile din sticlă (Pl. XIV/1) și un obiect din fier (Pl. XIV/2; XLV/7).

Mormântul nr. 13 (Pl. XV/1; XXXVI/1). Incinerat în urnă. Este un mormânt dublu, cu două urne, din care doar una a avut capac (Pl. XV/2, 3; XLI/3, XLII/4). Ambele urne sunt de culoare cenușie, lucrate la roată. Ca formă sunt aproape identice. Fundul inelar, corpul ușor bombat. Una din ele are pe umăr un mic prag, pe gât o nervură în relief, iar buza este evazată oblic. Au fost descoperite una lângă alta, la circa 0,08 m. La niciuna nu se mai cunoaște groapa. Ca inventar s-a descoperit un obiect din fier, fiind vorba de o fibulă fragmentară și o mărgică, în prima din ele (Pl. XLVI/3, 8) și câteva mărgelile în cea de a doua (Pl. XLV/3). Capacul, reprezentat de câteva fragmente cenușii, lucrate la roată, care se aflau deasupra primei urne.

Mormântul nr. 14 (Pl. XVI/3; XXXVI/2). Incinerat în urnă, cu capac. Urna, lucrată la roată, din pastă cenușie, fundul inelar, bitronconică. Îi lipsește partea superioară, care a fost distrusă de eroziune (Pl. XVI/4; XLII/1). Capacul, cenușiu, lucrat la roată, s-a păstrat doar o mică porțiune. În interiorul urnei s-au descoperit mai multe fragmente de oase calcinate, cenușă și pământ ars. Nu a avut inventar.

Mormântul nr. 15 (Pl. XVIII/2; XXXVI/3). Incinerat în urnă, cu capac. A fost distrus în mare parte de eroziune, rămânând în pământ doar o jumătate din urnă și câteva fragmente din capac. Urna a putut fi întregită. Este lucrată la roată, de culoare cenușie, bitronconică, cu mijlocul ușor

rotunjit, fundul inelar, gâtul ceva mai lung, marcat de o nervură în relief, buza evazată oblic (Pl. XVII/2; XLII/2). Capacul, din care s-au păstrat doar câteva fragmente, căzute în urnă, era, de asemenea, lucrat la roată, cenușiu. În interiorul urnei s-au descoperit mai multe oase calcinate, fragmente de cărbune de lemn, cenușă și pământ ars. Ca inventar a avut trei mărgelile din sticlă mată, colorată, una din ele diformă, din cauza topirii (Pl. XVII/1; XLVI/6) și o fibulă din fier (Pl. XVIII/1; XLVI/4) cu corpul puternic arcuit, acul și placa de prindere, la fel ca resortul sau corpul fibulei puternic atacat de foc și rugină.

Mormântul nr. 16 (Pl. XX/1,2; XXXVI/4). Incinerat în urnă. Cu două urne, fără capac (Pl. XIX/1,2). Mormânt cu două urne lucrate la mână, una păstrată mai bine, doar partea inferioară. Nici una nu a avut capac. Este posibil ca resturile acestuia să se fi deplasat odată cu partea superioară a urnelor, luate de torenți sau măcinate de uzura terenului din drum. În pământ s-a putut determina, foarte ușor, forma gropilor în care au fost așezate, una lângă alta. Groapa avea forma oval-alungită, puțin mai mare decât circumferința celor două urne. În ambele urne s-au găsit oase arse, cenușă și pământ ars, în cantități destul de mari. Nu a avut inventar.

Mormântul nr. 17 (Pl. XXI/2; XXXVI/5; XXI/3). Incinerat în urnă, cu capac. Nu se păstrează decât fundul urnei, un vas borcan lucrat la mână (Pl. XXI/1) și circa 10 centimetri din groapă. În interiorul urnei și alături de ea, în groapă, s-au descoperit și câteva fragmente ceramice, lucrate la roată, roșii, care au servit drept capac. Groapa, puțin mai mare decât diametrul urnei, avea forma rotundă, foarte bine marcată în pământ. Nu a avut inventar.

Mormântul nr. 18 (Pl. XXII/2; XXXVI/6). Incinerat în urnă, fără capac. Groapa mormântului, circulară, era ușor de observat, fiind marcată de un pământ cenușos. Din ea s-a mai păstrat doar 8 cm în adâncime. Diametrul ei, de 0,34 m, era ceva mai mare față de cel al urnei. Urna, păstrată fragmentar, doar o parte din fund, era cărămizie, lucrată la mână. Nu a avut inventar.

Mormântul nr. 19. Incinerat în urnă, fără capac (Pl. XXII/3; XXXVII/1). Atât urna cât și groapa în care a fost depusă, erau de dimensiuni mici. Diametrul gropii era de 0,22 m, iar a fundului urnei de 0,16 m. Din înălțimea urnei nu s-a mai păstrat decât 0,06 m, respectiv fundul ei, în care zăceau câteva oase calcinate, cenușă și câteva fragmente din ea (Pl. XXII/1). Era lucrată la mână, de culoare cărămizie. Fără inventar.

Mormântul nr. 20 (Pl. XXIII/2; XXXVII/2). Incinerat în urnă, cu capac. Păstrat destul de bine, fiind distrusă doar o mică parte din buza vasului, și capacul din care s-au mai păstrat mai multe fragmente căzute în urnă. Este vorba de o fructieră, lucrată la roată, din pastă cenușie, cu piciorul scurt, ușor evazat, corpul tronconic, cu umărul ușor pronunțat, gâtul cilindric, nu prea înalt și buza răsfrântă aproape drept (Pl. XXIII/1; XLII/3). Urna, de asemenea, lucrată la roată, zveltă, mai ales partea inferioară, cu un umăr ușor pronunțat, fundul inelar, partea inferioară a vasului alungită, gâtul relativ lung. Nu se păstrează partea superioară a vasului (Pl. XXIII/3; XLIII/5). În interiorul urnei foarte multe oase calcinate, fragmente de cărbune de lemn, cenușă și pământ ars. Nu a avut alt inventar. Groapa mormântului, ovală, puțin mai largă decât diametrul urnei, a fost ușor depistată datorită cantității de cenușă prezentă în ea. Porțiunea păstrată avea diametrul de 0,32 m și o adâncime, păstrată, de 0,36 m.

Mormântul nr. 21 (Pl. XXXVII/3). Incinerat în urnă, cu capac. A fost descoperit în afara secțiunilor noastre, la suprafața solului, fiind marcat de diferența de culoare a pământului. Groapa, circulară, cu un diametru de 0,37 m, ceva mai mare decât urna, a fost surprinsă la nivelul de călcare al drumului de țară. La mică adâncime - 0,07-0,08 m s-a dat peste o urnă, lucrată la roată, de culoare roșie. Forma urnei, ușor bombată la mijloc, avea fundul inelar, corpul obișnuit, gâtul scurt, sub buza evazată oblic se afla o nervură în relief (Pl. XXIV/2; XLIII/4). În urnă au fost descoperite multe oase calcinate, cenușă, câteva fragmente de cărbune și pământ ars. Amestecate cu oasele au fost găsite: un capac, căruia îi lipsește butonul de prindere, lucrat la roată, prevăzut la buză cu un mic prag, pentru îmbucarea în gura vasului pe care îl acoperea, de culoare roșie, care poate fi considerat un adevărat capac (Pl. XXIV/1; XLIII/3); un pahar, lucrat la roată, din pastă cenușie, fundul inelar, mai îngust, corpul cilindric și buza rotunjită, ușor subțiată și trasă spre exterior (Pl. XLIII/1); o cățuie, întreagă, de formă tronconică, fundul plat, buza rotunjită, prevăzută cu o mică toartă-plină (Pl. XXV/7). Printre oase s-au mai descoperit: un ac din fier, două fragmente dintr-o fibulă din fier,

cu resortul bilateral și piciorul terminat printr-un buton și mai multe fragmente de coșulețe din filigran de argint (PI. XXV/1-6; XLIV/1).

Mormântul nr. 22. Incinerat în urnă, fără capac (PI. XXXVII/4). Urna, lucrată la roată, cenușie, cu corpul ușor bombat. Îi lipsește partea superioară (PI. XXVI/1). Groapa circulară, ceva mai largă decât diametrul urnei, a fost ușor de depistat datorită cantității mari de cenușă. Diametrul ei era de 0,40 m, iar adâncimea păstrată, de 0,36 m. Ca inventar s-au descoperit fragmente de la un butoiș din filigran de argint. În urnă foarte multe oase calcinate.

Mormântul nr. 23 (PI. XXXVII/5). Incinerat în urnă, cu capac. Urna, cenușie, lucrată la roată (PI. XXVII/5). Din capac nu s-au mai păstrat decât câteva fragmente, care provin, probabil, de la o strachină (PI. XXVI/2). Groapa mormântului, rotundă, avea un diametru de 0,40 m și o adâncime de 0,36 m, de la nivelul la care a fost prinsă. În interiorul urnei s-au descoperit mai multe fragmente de oase calcinate, cenușă și pământ ars. Ca inventar, în urnă, s-a descoperit o fibulă din bronz, cu resortul bilateral lung, corpul puțin arcuit, profilat, terminat cu un buton. Placa de prindere ruptă (PI. XXVII/1,2; XLVI/10). Alături de fibulă se aflau și câteva mărgelile trecute prin foc (PI. XXVII/3,4).

Mormântul nr. 24 (PI. XXXVII/6). Incinerat în urnă, cu capac. Groapa mormântului, mai largă, avea diametrul de 0,42 m și adâncimea de 0,38 m. A fost ușor de delimitat datorită cantității mari de cenușă. Pe fundul ei o mare cantitate de fragmente de oase calcinate, care se aflau în afara urnei. Urna, cenușie, lucrată la roată, avea corpul bombat, fundul inelar și buza distrusă de eroziunea apei (PI. XXVIII/2). În interiorul urnei, multă cenușă, cărbune de lemn, oase calcinate și câteva fragmente de la un capac, de culoare cenușie, lucrat la roată (PI. XXVIII/3). Ca inventar s-au descoperit câteva mărgelile din sticlă și calcedoniu (PI. XXVIII/1; XLV/6).

Mormântul nr. 25 (PI. XXXVIII/1). Incinerat în urnă, cu capac. Groapa mormântului, conică, a fost prinsă la suprafața drumului. Avea forma rotundă, în plan, cu un diametru de 0,36 m la gură și 0,22 m la fund. Fundul era ușor curbat. Urna, un borcan lucrat la mână, prevăzut cu un brâu simplu, dispus deasupra umărului, de culoare cărămizie (PI. XXIX/2). Drept capac a fost folosită o fructieră, lucrată la roată, de culoare cenușie, căreia îi lipsește piciorul (PI. XXIX/1; XLIII/6). În urnă s-au descoperit relativ multe fragmente de oase arse, cenușă și pământ. Nu a avut alt inventar. Este printre puținele morminte intacte, nefiind afectat de eroziunea apei, urna fiind cu câțiva centimetri mai jos de nivelul drumului, dar fragilă, nu s-a mai putut restaura.

Mormântul nr. 26 (PI. XXXVIII/2). Incinerat în urnă. Prins într-o zonă puternic erodată. Nu s-a mai surprins decât o mică parte din fundul urnei, lucrată la mână, cărămizie (PI. XXX/1). La fel și groapa mormântului, din care nu s-a mai putut cerceta decât 7-8 cm. În groapă și în jurul ei s-au descoperit puține oase calcinate, câteva fragmente ceramice și pământ ars.

Mormântul nr. 27 (PI. XXXVIII/3). Incinerat în urnă, cu capac. A fost depistat la nivelul drumului, prin apariția unor fragmente din capac. Urna, la fel și capacul, sunt cenușii, lucrate la roată. Urna este puternic bombată și destul de scundă (PI. XXX/2). În urnă s-au descoperit destul de multe fragmente de oase calcinate, cenușă, cărbune de lemn și pământ ars. Ca inventar a fost găsită o singură mărgică, din pastă de sticlă, roșie-mată (PI. XLVI/7). Groapa mormântului nu a putut fi delimitată, ea luând forma vasului, în pământul galben-murdar.

Mormântul nr. 28 (PI. XXXVIII/4). Incinerat în groapă. S-a prins doar o mică porțiune din mormânt, respectiv fundul gropii, care avea un diametru de 0,22 m și o adâncime de 0,06 m, rotundă în plan. În ea s-au descoperit doar câteva fragmente de oase calcinate și două fragmente ceramice, lucrate la roată, probabil căzute aici sau folosite drept capac sau ofrandă. Nu a avut inventar.

Mormântul nr. 29 (PI. XXXVIII/5). Incinerat în groapă. A fost surprinsă doar o mică parte din groapă - 0,05 m, ovală, cu diametrul lung de 0,30 m și o adâncime, de la nivelul la care a fost prinsă, de 0,05 m. În groapă s-au descoperit doar câteva fragmente de oase calcinate, cenușă și două fragmente ceramice, lucrate la roată. Nu a avut alt inventar.

Mormântul nr. 30 (PI. XXXVIII/6). Incinerat în groapă. Descoperit în aceeași zonă puternic afectată de eroziune. Groapa mormântului, ovală, a fost delimitată doar după culoarea diferită pe care o avea conținutul ei, respectiv, multă cenușă, pământ ars și câteva fragmente ceramice de culoare cenușie, lucrate la roată. Adâncimea păstrată nu depășea 0,05 m. Nu a avut inventar.

Mormântul nr. 31 (PI. XXXVIII/7). Incinerat în urnă, cu capac. Descoperit la nivelul

drumului. Groapa mormântului a fost ușor depistată după culoarea pământului. Avea o formă circulară, cu un diametru de 0,42 m și o adâncime de 0,36 m, ceva mai largă decât diametrul urnei. Urna, scundă, era lucrată la roată, de culoare cenușie, fundul inelar, corpul bombat și buza ușor evazată (Pl. XXXI/2). Capacul, fragmentar, era lucrat la roată, cenușiu, din care s-au păstrat doar câteva fragmente. În interiorul urnei, multe oase calcinate, cenușă și pământ ars. Ca inventar avea o căniță, lucrată la roată, din pastă cenușie, buza ușor evazată, fundul inelar, corpul bombat și gâtul scurt. Toarta, în bandă, pornește de sub buză, până pe umăr (Pl. XLIII/2).

Mormântul nr. 32 (Pl. XXXIX/1). Incinerat în urnă, fără capac. Descoperit la o distanță de circa 20 m față de ultimul mormânt (M. 11) din S II, mai spre vest, scos de eroziunea apei și distrus, în parte. Din urnă s-au mai păstrat doar câteva fragmente ceramice, dintr-un vas lucrat la roată, cenușiu, cu corpul bombat și fundul inelar (Pl. XXXII/2). În interiorul urnei s-au descoperit mai multe fragmente de oase calcinate, cenușă și câteva fragmente de la un butoiș din filigran de argint.

Mormântul nr. 33 (Pl. XXXIX/2). Incinerat în urnă, cu capac, descoperit în afara secțiunii III, într-o casetă, în anul 1979. Urna, lucrată la roată, de culoare cenușie, cu corpul ușor bombat, fundul inelar. Partea superioară distrusă de eroziune (Pl. XXXII/1). Capacul fragmentar, lucrat din aceeași pastă, la roată. Din el nu s-au mai păstrat decât câteva fragmente. Groapa mormântului era puțin mai largă decât urna, avea un diametru de 0,40m și o adâncime de 0,32 m. Nu a avut inventar.

Tipologia inventarului

Săpăturile de salvare, în necropola de la Izvoare-Bahna, efectuate în două campanii de cercetare - 1967 și 1979, au scos la iveală un număr de 33 de morminte. La acestea, în mod sigur, putem adăuga mormântul găsit la Școala Generală din satul Izvoare-Ruptura (Pl. II/1,2) și cele câteva obiecte donate de învățătorul Gavril Horodniceanu (Pl. XL/1-4). Toate cele 33 morminte aparțin unui singur rit de înmormântare - cel de incinerare. Nici un indiciu, pe tot parcursul cercetării, nu ne-a oferit prilejul să considerăm că ar exista și un al doilea rit, cel al înhumației, constatată în majoritatea necropolelor dacilor liberi din sec. II-III d. Chr. în zona Moldovei⁷. În acest sens, am făcut observații minuțioase pentru a găsi măcar un os, care să nu fi trecut prin foc, pentru a presupune, cel puțin, existența celui de al doilea rit de înmormântare.

Așadar, avem de a face cu o necropolă de incinerare, cu morminte, care din punct de vedere al ritualului, aparțin la două categorii: incinerati în gropi simple și incinerati în urne, cu sau fără capac. Din prima categorie fac parte mormintele în gropi simple, nr. 2, 3, 5, 7, 28, 29, 31, iar din a doua, mormintele din categoria celor incinerati în urne, cu sau fără capac, în număr de 26. Dintre acestea, opt morminte erau în urne cu capac - M. 4, 8, 11, 20, 21, 23, 24, 25, la acestea se adaugă un capac existent la mormântul nr. 13 cu două urne, din care doar una avea capac. Celelalte 18 morminte - M. 1, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 26, 27, 31, 32, 33 erau așezate în urne, fără capac. Dintre toate mormintele, doar 10 au avut urnele păstrate întregi sau întregibile - M. 8, 9, 10, 11, 13 (două), 14, 15, 20 și 21. Toate cele 7 urne lucrate la mână s-au păstrat fragmentar, datorită fragilității pastei din care au fost confecționate - M. 1, 16, (dublu), 17, 19, 25, 26 și 10. Din cele lucrate la roată, din pastă fină, care nu au rezistat presiunii solului sau au fost distruse de eroziune - urnele M. 3, 6, 12, 22, 23, 24, 27, 31, 32, 33. Din cele 33 morminte doar 13 au avut inventar - M. 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 21, 23, 24, 27, 31, compus din mărgelile, pahare, căni, cățui, fibule, ace, pandantive, cercei și un obiect din fier.

Cea mai mare pondere în inventarul necropolei de la Izvoare-Bahna este reprezentată de ceramică. Aproape toate mormintele, cu excepția celor în gropi simple, au avut în inventarul lor un număr de recipiente, de diferite categorii, folosite atât ca urne sau capace, cât și ca inventar funerar. Multe din ele sunt prezente în stare fragmentară, unele fragmente fiind împrăștiate în zona

⁷ R. Vulpe, *Săpăturile de la Poieniști, Materiale*, I, 1953; I. Antonescu, *Săpăturile arheologice de la Gabăra, Materiale*, 6, 1959; Idem, *Materiale*, 7, 1961, p. 449-459; I. Ioniță, V. Ursachi, *Văleni o mare necropolă a dacilor liberi*, Iași, 1988; C. Buzdugan, V. Căpitanu, *Necropola daco-carpică de incinerare din secolul al III-lea de la Gălănești - Bărboasa, com. Oncești, jud. Bacău*, *Carpica*, 7, 1975, p. 63-116; V. Căpitanu, *Contribuții la cunoașterea populației autohtone în sec. II-III e. n. în județul Bacău*, *Muzeul Național*, 2, 1975; S. Morintz, Gh. Bichir, *Săpăturile de la Pădureni, Materiale*, 6, 1959.

necropolei, datorită faptului că un număr mare de morminte au fost amenajate la adâncimi prea mici, fiind deranjate atât de lucrările agricole, cât mai ales, în cazul nostru, de eroziunea apei sau uzura traficului pe drumul Izvoare - Racova.

Cu toate acestea, o bună parte din fragmentele descoperite în această necropolă pot fi atribuite unor anumite forme de vase care, împreună cu cele întregi sau întregibile sunt incluse într-o schemă tipologică, larg folosită în cadrul ceramicii din sec. II-III d. Chr. descoperită în așezările și necropolele dacilor liberi. Cum tipologia recipientelor folosite în așezările și marile necropole din această perioadă este foarte bogată, încercăm și noi să includem, cele câteva forme, în schema necropolelor deja bine cunoscute.

Din punct de vedere al materialului și tehnicii de confecționare al recipientelor descoperite aici, prezentăm cele două tipuri de ceramică, bine cunoscute în cultura dacilor liberi din sec. II-III d. Chr., ceramica lucrată cu mâna și ceramica lucrată la roată. Menționăm că, până în prezent, nu am descoperit niciun fragment de ceramică romană de import, prezentă în toate așezările și necropolele din această perioadă în Moldova. Suprafața limitată de cercetare, redusă doar la cele trei secțiuni și câteva case nu ne permit să credem că acest tip de ceramică poate lipsi din inventarul necropolei și mai ales al așezării dacilor liberi din această zonă.

Ceramica lucrată cu mâna

Acest tip de ceramică este reprezentat în necropola de la Izvoare-Bahna, de două tipuri de vase. Borcanul și cățuia. Vasele borcan, de formă bine cunoscută, realizate dintr-o pastă cu multe ingrediente, prost frământată și arsă la cenușiu-cărămiziu, s-au păstrat doar fragmentar. Deși în momentul descoperirii, unele recipiente erau doar fisurate, odată cu scoaterea lor se sfărâmau. Doar puține din ele au putut fi reconstituite până la 10-15 cm de fund. La câteva din ele s-au putut observa și unele elemente de decor, în special brâul alveolat, care se afla sub mijlocul vasului, pe mijloc sau pe umăr (**M. 25, Pl. XXXVIII/1; XXIX/2; XXX/1**). S-au păstrat, doar fragmentar, urnele de la mormintele nr. 1, 16 (două vase), 17, 19, 25, 26 (**Pl. IV/2; XIX/1,2; XXI/1; XXII/1**).

Acest tip de vas este caracteristic pentru întreaga cultură materială a dacilor, fiind prezentă încă din sec. IV î. Chr. Prezența lui în marile așezări dacice din perioada clasică a culturii dacice, de pe Valea Siretului: Poiana⁸, Răcătău⁹, Brad¹⁰, este edificatoare. Cu unele mici modificări ale formei, dar mai ales ale decorului, aceste vase sunt frecvente în toate așezările și necropolele dacilor liberi din sec. II-III d. Chr.¹¹ Numărul lor este destul de mare în necropola de la Văleni¹², Gabăra - Moldoveni și Bărboasa - Gălănești¹³, doar un singur exemplar în marea necropolă de la Poienesti¹⁴ din Moldova. Nu lipsesc nici în Dobrogea - la Enisala¹⁵, în Oltenia¹⁶ sau Transilvania¹⁷.

Cățuia sau ceașca dacică, este, de asemenea, o formă de vas caracteristică pentru olăria dacică, devenind un fel de reper etnic. Au forma tronconică, lucrată la mână, fundul drept, buza rotunjită. De obicei este puternic afumată în interior, fiind folosită, mai ales, la iluminat. În necropola de la Izvoare-Bahna a constituit un obiect de ofrandă, la mormântul nr. 21, alături de un alt recipient,

⁸ R. și Ec. Vulpe, „Les fouilles de Poiana, Dacia, III-IV, 1927-1932, p. 292, fig. 45, 47, 48; R. Vulpe, S. Teodor, Piroboridava, București, 2003, p. 72.

⁹ V. Căpitanu, V. Ursachi, *Descoperiri geto-dace în județul Bacău*, Crisia, 2, 1972, p. 102, fig. 5/1, 2, 4; V. Căpitanu, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice în așezarea geto-dacică dela Răcătău* (jud. Bacău), Carpica, VIII, 1976, fig. 14-21.

¹⁰ V. Ursachi, *Zargidava*, București, 1995, p. 159-161.

¹¹ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 65-67; I. Ioniță, V. Ursachi, *Văleni, o mare necropolă a dacilor liberi*, Iași, 1988, p. 67-68.

¹² I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 67, 68, fig. 25/33; 30/47; 31/22; 33/30; 42/33; 46/53, 57.

¹³ I. Antonescu, *Gabăra*, Materiale 6, 1959, p. 478-480, fig. 3; Idem, *op. cit.*, Materiale, 7, 1961, p. 450, fig. 2/1-2; C. Buzdugan, și V. Căpitanu, *Necropola daco-carpică de la Bărboasa*, Carpica, I, 1968, p. 202.

¹⁴ R. Vulpe, *op. cit.*, Materiale, I, 1953, p. 314-315; 375, 448, fig. 100; 246/1.

¹⁵ M. Babeș, *Necropola daco-romană de la Enisala*, SCIV, 22, 1971, 1, p. 26, fig. 2/3, 5; 5/1; 6; 7; 8/1; 10/3.

¹⁶ G. Popilian, *Necropola daco-romană de la Locusteni*, Craiova, 1980.

¹⁷ D. Protase, *Un cimitir dacic din epoca romană la Soporu de Câmpie, contribuții la problema continuității în Dacia*, București, 1976.

un pahar lucrat la roată. Ceașca descoperită aici are toarta plină, care pornește de la fundul vasului până la jumătatea lui (Pl. XXV/7).

Asemenea vase au fost descoperite și în alte necropole din sec. II-III d. Chr., unele din ele ca ofrandă sau drept capace pentru urne. Astfel, la Văleni, au fost descoperite trei exemplare, la mormintele nr. 57, 311 și 396¹⁸. La Poienești s-au descoperit 6 exemplare, din care trei folosite drept capace iar celelalte trei, ca ofrandă¹⁹. Ele sunt prezente și în necropolele daco-romane de la Soporu de Câmpie²⁰ și Locusteni²¹, folosite drept capace.

Ceramica lucrată la roată

Urne funerare

Cuprinde un număr mult mai mare de recipiente, folosite atât ca urne de incinerare cât și ca vase de ofrandă sau capace pentru mormintele depuse în urne. Diversitatea acestui tip de ceramică este incomparabil mai mare în așezări față de necropole, în situația de la Izvoare-Bahna, ca urne au fost folosite numai vasele de un anumit tip - respectiv cele cunoscute cu numele de vase-urnă, nume provenit tocmai de la faptul că sunt, cu predilecție folosite pentru acest scop.

Ca formă ele apar încă din a doua jumătate a mileniului I î. Chr., constituind, inițial, copii după vasele de provizii de tip „pythos” sau „dolia”, imitații sau originale din Grecia antică. Cum un asemenea recipient era greu de transportat la distanțe atât de mari, chiar dacă admitem că râul Siret era navigabil, cel puțin până la Brad, credem că forma vasului a fost înglobată în formele locale, imitate mai întâi în ceramica lucrată la mână și apoi în cea lucrată la roată, în special în perioada „clasică” a culturii dacice - sec. II-I î. Chr. - I începutul sec. II d. Chr., prin numeroasele vase mari de provizii cunoscute în marile așezări dacice. Ne referim aici atât la vasele de provizii din zona munților Orăștiei, cât, mai ales, la cele descoperite în marile așezări dacice de pe Valea Siretului. Menționăm aici vasele de provizii de la Poiana²², Răcățeu²³ și Brad²⁴. Pentru secolele II-III sunt cunoscute ca „vase fără toartă” sau chiar „vase-urnă”²⁵, denumire pe care o consider cea mai adecvată, pe care am folosit-o în descrierea ceramicii din marea așezare de la Brad²⁶.

Este bine cunoscut faptul că olăritul devenise, în sec. II-III d. Chr., un meșteșug foarte răspândit și prosper. Descoperirea unor centre de adevărați meșteșugari și numeroasele cuptoare de ars ceramica dovedesc, la rândul lor faptul că acest meșteșug era foarte dezvoltat. Numărul mare de recipiente întregi sau fragmentare descoperite în necropole, dar mai ales în așezări, au permis realizarea unor tipologii foarte minuțioase corespunzător comenzilor foarte numeroase făcute de populația din această perioadă, ceea ce a dus, în multe cazuri la realizarea unor tipuri de vase specifice doar anumitor activități, fie legate de folosirea lor în gospodărie, fie la consumarea unor practici religioase. Din acest punct de vedere putem admite, în anumite cazuri sau așezări, existența unor recipiente destinate unor ritualuri religioase, printre care și realizarea unor vase specifice ritualului incinerării. Un exemplu edificator îl avem în necropola de la Gabăra - Moldoveni, unde s-a descoperit o urnă, cenușie, lucrată la roată la care era atașat un capac special făcut pentru urna respectivă, în așa fel încât pragul capacului se îmbuca perfect în gura urnei, ceea ce a făcut ca întreg conținutul mormântului să fie perfect protejat și păstrat așa cum a fost introdus în vas²⁷. Aceasta nu exclude, chiar în necropolele mari, existența unor improvizații, cum sunt cele în care rămășițele

¹⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 68.

¹⁹ R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienești*, Materiale Arheologice, Vol. I, București, 1953, p. 347, 376, 395, fig. 172.

²⁰ D. Protase, *Soporu de Câmpie*, p. 19, 32, 35, 41, 42, 55-56, fig. 6, 2; pl. XIX/2, 7; XLII/5.

²¹ G. Popilian, *Locusteni*, p. 15, 29, 32, 36, 42, 53, 82-83, pl. III, M. 15/2; IV, M. 17/2; XVI, M. 108/2; XVII, M. 110/2; XIX, M. 126/2; XXIII, M. 162/2; XXVIII, M. 106/2; XXXVII, M. 283/1; XLV, 5-8.

²² R. și Ec. Vulpe, *op. cit.*, Dacia, III-IV, 1927-1932, p. 281, fig. 63; R. Vulpe, Teodor, S., *op. cit.*, București, 2003, p. 79, fig. 203/2, 4-5; 205/5; 215/1-2, 4, 6.

²³ V. Căpitanu, V. Ursachi, *O nouă cetățuie dacică pe Valea Siretului*, Carpica, II, 1969, p. 106, 107, fig. 12, 13.

²⁴ V. Ursachi, *op. cit.*, București, 1995, p. 169-171.

²⁵ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 72-74.

²⁶ Vezi nota 24.

²⁷ Săpături V. Ursachi, Observație realizată la descoperirea mormântului.

arderii pe rug să fie introduse în vase fragmentare, unele fără capac, sau în recipiente obișnuite din gospodărie. Trebuie să consemnăm, totuși, existența, în toate necropolele dacilor liberi, oricât de mari sau mici ar fi, a unor morminte pentru care s-au ales anumite tipuri de vase, în special cele care permiteau acoperirea cu un capac, chiar improvizat, care putea să închidă și să protejeze conținutul lor. Dintre toate, cele mai adecvate au fost vasele tip urnă, denumire folosită chiar în condițiile în care acest tip de vas nu era întrebuintat pentru aceasta, cum au fost vasele din perioada ultimului sfert de mileniu î. Chr. la populația dacică. Diversificarea ritualurilor religioase legate de evoluția conceptului despre viață și moarte, au dus la apariția unor tipuri de înmormântări inedite, printre care mormintele de incinerare în gropi simple, folosirea unor fragmente ceramice în loc de urne, sau a unor vase diferite, uneori chiar jumătăți sau porțiuni de vase, dispariția capacelor la urne sau înlocuirea lor cu un fragment sau mai multe de vase etc.

În necropola de la Izvoare-Bahna, atât cât am putut salva prin săpăturile sistematice practicate, au fost descoperite și reconstituite un număr relativ mic de vase, toate din categoria vaselor-urnă, lucrute la roată, care aparțin din punct de vedere al formei unor tipuri deja bine cunoscute. Este vorba de vasul urnă, lucrat la roată, de culoare cenușie (cu o singură excepție - urna și capacul mormântului nr. 21 care, sunt de culoare roșie-cărmizie), care fac parte din patru tipuri de vase, cunoscute aproape în toate așezările și necropolele din sec. II-III d. Chr. din Moldova.

Tipul I - vase de tip urnă, cu corpul sferoidal, marginea răsfrântă oblic sau orizontal, buza rotunjită sau ușor îngroșată la exterior, fundul inelar, bine marcat, mijlocul bombat, având diametrul mai mare decât gura și fundul vasului. Doar două urne din această categorie au putut fi reconstituite (**Pl. VII/2; XI/3; XLI/4; XLI/2**) și aparțin mormintelor de incinerare nr. 8 și 10.

Cele mai multe urne de acest tip au fost descoperite în necropola de la Văleni, peste 20 de exemplare, care au fost clasificate în două variante - 1 a și 1 b²⁸. Piese asemănătoare au fost descoperite la Dumitreștii Gălății²⁹, Poienești³⁰ și Sohodor³¹.

Tipul II – vase tip urnă, având corpul bitronconic, rotunjit, cu gâtul relativ scurt, buza lată și răsfrântă orizontal sau oblic, gura largă și fundul inelar. Pe gât are o nervură în relief. La Izvoare-Bahna au fost descoperite, referindu-ne doar la vasele întregi, cinci exemplare, care se împart la două variante, II a și II b (**Pl. VIII/2; XII/2; XV/2,3; XXIV/2**). Prima urnă din acest tip de vas aparține mormântului 13, care are două urne - una (**Pl. XLI/3**) corespunde descrierii generale și a doua, unei variante, II a, care are corpul ceva mai scund, un mic prag deasupra umărului și o nervură în relief, imediat sub buză (**Pl. XLII/4**). Un alt exemplar din această variantă aparține mormântului nr. 11 (**Pl. XLII/5**). O altă variantă a acestui tip de vas, are drept caracteristică un gât mai înalt și mai strâmt, corpul mai zvelt, prevăzut pe gât cu o nervură în relief, dispusă în partea superioară, sub buză. Una din ele aparține mormântului nr. 9 (**Pl. XLI/5**), cealaltă mormântului 21 (**Pl. XLIII/4**).

Cele două tipuri de urnă sunt destul de frecvente în necropolele de la Văleni³², Pădureni³³, Bărboasa - Gălănești³⁴, Poienești³⁵, Dămieniști³⁶ sau Săbăoani³⁷. La Văleni au fost incluse în tipurile 2 a și 2 b³⁸, iar Gh. Bichir le încadrează în grupa BI tipul a1 și a 2³⁹.

Tipul III. Sunt urnele puțin mai înalte, cu corpul bitronconic, uneori umărul ușor rotunjit, trunchiul de con superior înclinat mai puternic decât cel inferior (**Pl. XLII/2**) cu buza evazată drept

²⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 69.

²⁹ I. Ioniță, *Necropola daco-carpică de la Dumitreștii Gălății*, jud. Iași, în *Arh. Mold.*, VI, 1969, p. 123-136.

³⁰ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 404, fig. 318,

³¹ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, fig. 25/1.

³² I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 70, fig. 25/32; 24/23; 19/49.

³³ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, pl. LXXIX/1-3.

³⁴ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, fig. 1/9; 2/6; 3/3; 6/5; 9/5.

³⁵ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 318, 319, 321, 322, 325, 332, 337, 352, 450, 453, fig. 109/110, 114-116, 120, 127, 143, 148, 186.

³⁶ I. Mitrea, *Necropola de la Dămieniști*, jud. Bacău, Carpica, 14, 1982, p. 65-80.

³⁷ Săbăoani vol. II - V. Ursachi, - *Săbăoani*, Necropola II (manuscris).

³⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 70.

³⁹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 72, pl. LX/1-4; LXI/1-4; LXV/2-4; LXVI/4.

sau oblic și fundul inelar. Unele din ele au mijlocul, care marchează unirea celor două trunchiuri de con, ușor carenat (**Pl. XLII/1**). Cele două exemplare descoperite la Izvoare-Bahna aparțin mormântului nr. 14 (**Pl. XVI/4; XLII/1**) și 15 (**Pl. XVII/2; XLII/2**). Tipul acesta de urnă a fost încadrat de Gh. Bichir în grupa vaselor fără toartă B1 a 4⁴⁰, iar la Văleni în tipul 3 - oale de formă tronconică⁴¹. Vase de acest tip au fost descoperite în necropolele de la Văleni⁴², Poienești⁴³, Săucești⁴⁴, Gălănești - Bărboasa⁴⁵, Pădureni⁴⁶, Butnărești⁴⁷, Dochia⁴⁸, Săbăoani⁴⁹.

Tipul IV. Urne de dimensiuni mai înalte, cu corpul ușor bombat, gâtul relativ scurt și buza evazată oblic sau orizontal. Fundul inelar. Au forma ovoidal-alungită care se apropie de cea a unei pere de unde își trage și denumirea de „piriforme”, termen larg folosit de către arheologii noștri.

La Izvoare-Bahna s-a descoperit un singur vas de acest tip, folosit ca urnă la mormântul nr. 20 (**Pl. XXIII/3; XLIII/5**). În clasificarea ceramicii de la Văleni acest tip de vas a fost inclus în tipul 4⁵⁰, iar Gh. Bichir în categoria de vase-urnă, tipul a 3⁵¹. Analogii în principalele necropole cercetate: Poienești⁵², Bărboasa - Gălănești⁵³, Oncești - Cioara⁵⁴, Dămieniști⁵⁵, Săucești⁵⁶ sau Dochia⁵⁷.

În afară de mormintele a căror urne au putut fi reconstituite, în necropola de la Izvoare-Bahna s-au mai descoperit încă zece morminte care au avut urne lucrate la roată (**Pl. V/3; VI/1; XIV/3; XXVI/1; XXVII/5; XXVIII/2; XXX/2; XXXI/2; XXXII/1,2**), care nu au putut fi reconstituite - M. 4, 6, 12, 22, 23, 24, 27, 31, 32, 33. După fragmentele care s-au păstrat putem spune că în majoritatea mormintelor de aici au fost folosite recipiente care aparțineau, în general, aceluiași tipuri de urne. Nici un indiciu nu avem în legătură cu existența altor forme de vase, cum ar fi: amforete (așa zis carpice), căni, castroane etc. Lipsesc, de asemenea, amforele romane sau alte recipiente de import. La toate acestea se adaugă urna descoperită de Dl. Alex. Mazăre, care a dus-o la școala din sat (**Pl. III/2**). După formă ar putea aparține tipului de urnă bitronconică, cu mijlocul rotunjit.

Capace

În necropola de la Izvoare-Bahna, dintre cele 33 de morminte de incinerare, doar o mică parte au avut urne care au fost acoperite cu capace. Amintim mormintele nr. 4, 8, 11, 20, 21, 23, 24, 25 care au avut drept capac un anumit tip de vas, la care se mai pot adăuga încă două morminte, nr. 13 care a avut două urne, din care doar una a avut capac și mormântul de incinerare în groapă, unde s-a descoperit un capac lucrat la roată din pastă cenușie, fragmentar. Alte câteva fragmente de vase care au putut servi drept capace au fost aduse de Dl. învățător G. Horodniceanu, în 1958 - respectiv trei fragmente de fructiere și o strachină (**Pl. XXXIII/1-3; XL/1,2**) și capacul urnei de la Școala Generală din satul Izvoare (**Pl. III/19**).

Din punct de vedere al tipului de vas care a servit drept capac la unele urne din necropola de

⁴⁰ Idem, pl. LXXX/1; LXXXI/1; LXIX/2.

⁴¹ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 70, fig. 24/27; 28/28; 29/31; 36/38; 47/28; 64/3.

⁴² Ibidem.

⁴³ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 347, fig. 171.

⁴⁴ V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 155-157, fig. 3.

⁴⁵ Idem, Gălănești - Bărboasa, fig. 4/1-3.

⁴⁶ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, pl. LXXIX/1-3.

⁴⁷ Idem, pl. LXXX/1-2; LXXXI/1-2.

⁴⁸ C. Scorpan, *Necropola carpică de la Dochia*, Arh. Mold., V/1967.

⁴⁹ V. Ursachi, *op. cit.*, (manuscris), *Săbăoani II* - necropola II.

⁵⁰ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 70.

⁵¹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 72, pl. LXX/1-4; LXXVIII/1; LXXII/2-3.

⁵² R. Vulpe, *op. cit.*, Materiale, I, 1953, p. 318, 327, 329, 337, 340, 341, 345, fig. 106; 131-132; 150-151; 153-154; 159; 165.

⁵³ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, fig. 4/1; 5/2; 6/3; 9/2.

⁵⁴ Idem, *op. cit.*, fig. 16/1; 20/1; 22/1.

⁵⁵ I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, p. 71, 73, fig. 2/4, 5; 3/4, 5; 6/4, 5.

⁵⁶ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, fig. 30/1, 2, 5; Idem, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 155, fig. 4/2-4; 5/6; 7/4; 8/2.

⁵⁷ C. Scorpan, *op. cit.*, Arh. Moldovei, 5, 1967, p. 331, 334, fig. 1/2, 3; 2/1.

la Izvoare-Bahna, menționăm doar pe cele care au avut elementele principale de determinare a formei: străchini, fructiere, un capac special realizat cu această funcție, câteva fragmente dintr-un vas-urnă și câteva fragmente lucrate la roată care nu pot fi determinate din ce tip de vas făceau parte. Ca număr predomină străchinile - 6 exemplare descoperite la mormintele nr. 3, 4, 8, 11 (Pl. IV/1; V/1; XL/1; VII/1; XLI/6; XII/1; XLI/6) cel de la Școala Generală din sat (Pl. III/1) și cel din 1958 (Pl. XL/1,2), după care urmează fructierele – 5 exemplare, descoperite la mormintele nr. 20 și 25 (Pl. XXIII/1, XLII/3; XXIX/1, XLIII/6) și cele trei fragmente din 1958 (Pl. XXXIII/1-3); un capac prevăzut cu prag (Pl. XXIV/1, XLIII/3) descoperit la mormântul nr. 21; câteva fragmente dintr-un vas-urnă, folosite drept capac la mormântul nr. 23 (Pl. XXVI/2) și cele câteva fragmente de vas lucrat la roată, folosite drept capac la mormântul nr. 24 (Pl. XXVIII/3).

Străchinile folosite drept capace în necropola de la Izvoare-Bahna fac parte din două categorii: Tipul 1 - cu marginea îngroșată și rotunjită, pereții arcuiți (Pl. VII/1, XII/1, XLI/6 și XLII/6), corpul tronconic, fundul inelar, gâtul scurt și gura largă. Cele mai apropiate analogii le-am găsit între exemplarele de la Văleni⁵⁸, încadrate în tipul 3 de castroane, iar Gh. Bichir le include în tipul C5⁵⁹. Tipul 2 - cu buza îngroșată și ușor evazată, gâtul cilindric, bine marcat, corpul tronconic și fundul inelar (Pl. XLI/1, V/1; XL/1,2). Acest tip de vas a fost încadrat, la Văleni, în tipul 4 de castroane⁶⁰, iar Gh. Bichir le încadrează în tipul C10 – cu buza îngroșată, umărul bine marcat și gâtul cilindric⁶¹.

Folosirea străchinilor pentru acoperirea urnelor funerare era o practică generală în sec. II-III d. Chr. la populația dacilor liberi din zona Moldovei. Este suficient să amintim prezența lor în necropolele de la Poienești⁶², Bărboasa-Gălănești⁶³, Gabăra-Moldoveni⁶⁴, Săucești⁶⁵, Dămieniști⁶⁶ sau Săbăoani⁶⁷.

Fructierele folosite drept capace la mormintele de incinerare din necropola de la Izvoare-Bahna, în număr de cinci exemplare, fac parte din două tipuri, ușor deosebite, din această formă specifică dacilor liberi, cu adânci rădăcini în ceramica dacică încă din secolele III-I î. Chr. - sec. I începutul sec. II d. Chr. Cu unele mici modificări și-a păstrat forma caracteristică, pierzându-și o bună parte din înălțimea piciorului, îngustarea buzei evazate și mai ales a decorației interioare, pe buze și pe picior, realizate prin lustruire.

În necropola de la Izvoare-Bahna au fost descoperite două fructiere întregi, folosite drept capace la mormintele nr. 20 (Pl. XXIII/1; XLII/3) și nr. 25 (Pl. XXIX/1; XLIII/6), prima de culoare cenușie, cea de a doua de culoare roșie-cărămizie. Adăugăm încă trei exemplare, păstrate fragmentar, descoperite în aceeași zonă a necropolei de către învățătorul G. Horodniceanu și predate nouă în 1958 (Pl. XXXIII/1-3).

Fiecare din cele două fructiere întregi aparține unui anumit tip. Astfel, fructiera de la mormântul nr. 20 (Pl. XXIII/1; XLII/3) are corpul tronconic, umărul ușor marcat, gâtul cilindric și marginea răsfrântă drept, destul de lată și ușor înclinată spre interior. Acest tip de fructieră a fost încadrată la Văleni în tipul 2⁶⁸, iar Gh. Bichir include acest tip în grupa d1 și d2⁶⁹. Cel de al doilea exemplar descoperit la mormântul nr. 25 (Pl. XXIX/1; XLIII/6) este inclus, în cadrul necropolei de la Văleni, în tipul 1 b, cu partea superioară a cupei mai scundă, tronconică și marginea desul de lată

⁵⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 71.

⁵⁹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, pl. LXXXVIII/6, 9.

⁶⁰ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 71, fig. 21/22; 27/64; 28/19, 22; 31/11, 13.

⁶¹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, pl. LXXXVIII/3; XC/6.

⁶² R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 451, 452, 456, 457.

⁶³ V. Căpitanu, *op. cit.*, Gălănești - Bărboasa, fig. 7/3; 8/4; 9/3, 4; 10/1, 3, 5-8.

⁶⁴ I. Antonescu, *Săpăturile de la Gabăra - Porcești*, Materiale, VI, 1959, p. 473-485.

⁶⁵ V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, 1976, fig. 3/2, 4, 5; 6/1, 2.

⁶⁶ I. Mitrea, *Un complex funerar descoperit în necropola carpică de la Dămieniști*, jud. Bacău, SCIVA, 39, 4, 1988, p. 273, fig. 2/4.

⁶⁷ *Săbăoani* - V. Ursachi, vol. II - necropola I și II (manuscris).

⁶⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, P. 72-73.

⁶⁹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 76-77, pl. C/1, 3-4, CII/3-4; CIII/3.

și înclinată ușor spre interior⁷⁰. Un exemplar asemănător a fost descoperit în necropola de la Poienești⁷¹.

Se cunosc puține exemplare de capace realizate special pentru acest lucru deoarece în locul lor au fost folosite, cu destulă eficacitate, străchinile sau alte forme de vase. De obicei capacele au forma conică sau emisferică, prevăzute cu un mâner în formă de disc sau buton și un prag sau o gardină de fixare. Numărul lor este relativ mic și au antecedente în cultura clasică a dacilor, respectiv sec. II-I î. Chr. - sec. I începutul sec. II d. Chr., când numărul lor este destul de mare, unele din ele frumos ornamentate prin lustruire sau pictate⁷².

În necropola de la Izvoare-Bahna a fost descoperit un singur capac, realizat special pentru acoperirea vaselor, este de formă emisferică și se păstrează fragmentar. Îi lipsește butonul. Are pragul sau gardina pentru fixare foarte scurtă și puțin înclinată spre interior. A fost folosit la mormântul nr. 21 (**Pl. XXIV/1; XLIII/3**). Exemplare asemănătoare au fost descoperite la Poiana - Dulcești⁷³, Poienești⁷⁴, Bărboasa - Gălănești⁷⁵, Dumitreștii - Gălății⁷⁶, Săucești⁷⁷ și Văleni⁷⁸.

Alte două morminte nr. 23 și 24 au avut drept capace câteva fragmente ceramice lucrate la roată. La mormântul nr. 23 acestea proveneau de la un vas urnă, păstrându-se câteva fragmente de la fundul unui asemenea recipient (**Pl. XXVI/2**). Celelalte fragmente de la mormântul nr. 24 provenite din zona mijlocie a vasului, nu au putut fi atribuite unui anumit tip de vas (**Pl. XXVIII/3**).

Alăturăm ceștii sau cățuii dacice prezentate la ceramica lucrată la mână, ca vas de ofrandă, la mormântul nr. 21 încă două recipiente, de data acesta lucrate la roata olarului, un pahar și o căniță. **Paharul**, de formă bitronconică, cu fundul inelar, partea inferioară a trunchiului de con mai mică în comparație cu partea superioară, care devine oarecum cilindrică, buza ușor subțiată și rotunjită înclinată puțin spre exterior. A fost descoperit la mormântul nr. 21, alături de cățuie (**Pl. XLIII/1**).

Cel de al treilea tip de vas, care a fost folosit ca ofrandă - este reprezentat de o **cană** de mici dimensiuni, descoperită la mormântul nr. 31 (**Pl. XXXI/1,2**). Are corpul ușor bombat, gâtul cilindric, scurt, buza arcuită spre exterior și rotunjită, fundul inelar. Este prevăzută cu o toartă, în bandă, cu șa, care pornește de sub buză până pe umărul vasului. Acest tip de vas este foarte răspândit în cultura materială a dacilor liberi din sec. II-III d. Chr. Cu mici deosebiri, forma aceasta de cană are antecedente în ceramica dacică din perioada clasică⁷⁹. La Văleni, căni de acest fel au fost incluse în tipul 1⁸⁰, iar Gh. Bichir le include în tipul C4⁸¹. Sunt prezente în așezări și necropole cum ar fi cele de la Moldoveni⁸², Poienești⁸³, Gălănești - Bărboasa⁸⁴, Vârțișcoi⁸⁵ sau Săbăoani⁸⁶.

După cum se poate observa, în necropola de la Izvoare-Bahna lipsesc un număr important de forme de vase specifice dacilor liberi, prezente în majoritatea așezărilor și necropolelor cunoscute până acum. Printre acestea am putea numi vasele cu două torți - amforetele carpice, vasele cu buza spre interior, recipientele cu torți sub formă de ursuleți, cămile mari etc. La acestea adăugăm lipsa totală a ceramicii de import, în special amforele romane, folosite atât ca urne cât și în ritualuri de înmormântare, atât de prezente în toate necropolele din această perioadă.

În afară de ceramică, folosită în special ca urne sau ca ofrande, în necropola de la Izvoare-

⁷⁰ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 76.

⁷¹ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 330, fig. 136.

⁷² V. Ursachi, *op. cit.*, București, 1995, p. 164-165, 204.

⁷³ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 78.

⁷⁴ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 325-326, 345, fig. 128, 166.

⁷⁵ V. Căpitanu, *op. cit.*, fig. 10/4.

⁷⁶ I. Ioniță, *op. cit.*, Arh. Mold., 6, 1969, p. 129, fig. 6/1-2.

⁷⁷ V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, fig. 5/5.

⁷⁸ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 73.

⁷⁹ V. Ursachi, *op. cit.*, București, 1995, 174-175.

⁸⁰ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 71.

⁸¹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 81, 82, pl. CXXII/1, 3.

⁸² Cercetări, V. Ursachi, material inedit.

⁸³ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 349, 456, fig. 9.

⁸⁴ V. Căpitanu, Gălănești - Bărboasa, p. 73, 79, fig. 8/1-2.

⁸⁵ I. L. Neagu, *Stațiunea barbară de la Vârțișcoi*, A. Arh., 3, 1930, 5-6, p. 4, 7, fig. 3/2.

⁸⁶ V. Ursachi, Necropola II - Săbăoani (manuscris).

Bahna s-au descoperit diferite alte obiecte de inventar: de uz casnic, de podoabă, accesorii vestimentare, amulete și pandantive etc. Dintre obiectele de uz casnic care sunt prezente în diferite necropole din această perioadă, menționăm micile unelte intens folosite în gospodărie, respectiv ace pentru cusut. În general, aceste unelte sunt confecționate din fier, bronz sau os. Aici am descoperit un singur ac din fier, păstrat fragmentar, doar jumătatea superioară, unde se cunoaște bine și urechea (PI. XI/2; XLV/4). A fost găsit printre oasele și obiectele de inventar în mormântul nr. 10, alături de o fibulă și câteva fragmente din filigran de argint. Este posibil ca și celălalt fragment de ac, tot din fier, să aparțină acestuia. Alte fragmente de ace, din același material, ar putea să aparțină unor unelte asemănătoare, ca de pildă, fragmentele descoperite la mormintele nr. 4 (PI. V/2; XLVI/5); 21 (PI. XXV/2,4; XLVI/1,2) și 13 (PI. XLVI/3). Piese asemănătoare au fost descoperite la Văleni⁸⁷, Poienești⁸⁸, Gălănești - Bărboasa⁸⁹, Moldoveni⁹⁰, Bozieni⁹¹, Locusteni⁹² și Săbăoani⁹³.

Accesorii vestimentare

Cele mai răspândite accesorii vestimentare prezente în necropolele dacilor liberi sunt fibulele din fier sau bronz. Ele aparțin unor tipuri variate, fiind prezente atât la mormintele de înhumare cât și la cele de incinerare. De obicei, se purta câte un singur exemplar, dar nu lipsesc și unele cazuri în care se găsesc, depuse în morminte, câte două asemenea piese. Acest obicei este pus în legătură cu unele influențe ale populației gotice, cum remarcă cercetătorul Gh. Bichir⁹⁴.

În necropola de la Izvoare-Bahna au fost descoperite 9 fibule întregi sau fragmentare, în 8 morminte, la care se adaugă încă două exemplare aduse, în 1958, de către învățătorul G. Horodniceanu, care provin din aceeași necropolă. Toate aceste 11 fibule, după forma lor, fac parte din două categorii, sau tipuri: de tip carpic și cu teacă. În prima categorie am inclus fibulele din fier descoperite în mormântul nr. 21 (PI. XXV/5; XLIV/1), cea din mormântul nr. 10 (PI. XI/2; XLV/4) și fibula din mormântul nr. 4, la care se adaugă câteva fragmente din ace de fier, provenite de la aceleași fibule din fier, descoperite în mormintele nr. 21 (PI. XXV/2,4,6; XLVI/1,2). La acestea se adaugă încă o fibulă din bronz descoperită de inv. G. Horodniceanu (PI. XL/3; II/1,2).

Aceste fibule sunt de mici dimensiuni, cu corpul puternic profilat, arcu curbat și resortul bilateral, cu un nod terminal al piciorului, portagrafa triunghiulară, uneori corpul lătit trompetiform spre resort, care constituie o continuare a tipurilor de fibule puternic profilate din secolele I-II d. Chr. prezente în marile așezări de pe Valea Siretului: Poiana, Răcățău, Brad⁹⁵, și care au stat la baza formării fibulelor de tip carpic⁹⁶. La Văleni acest model de fibulă este încadrat în tipul 3, cu corpul puternic profilat și buza trompetiformă⁹⁷. Gh. Bichir le numește „fibule de tip carpic” și le datează în sec. II-III d. Chr.⁹⁸.

Considerate ca un reper cronologic foarte important, acest tip de fibulă este prezent în toate necropolele dacilor liberi din Moldova: Văleni⁹⁹, Pădureni¹⁰⁰, Oncești - Cioara¹⁰¹, Săucești¹⁰²,

⁸⁷ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 59.

⁸⁸ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 389, fig. 275/6.

⁸⁹ V. Căpitanu, *Contribuții la cunoașterea populației autohtone în sec. II-III e. n. în județul Bacău*, Muzeul Național, 2, 1975, p. 307, fig. 3/1; 9/4; Idem, Gălănești - Bărboasa, p. 67, 71, 82, fig. 17/5, 9.

⁹⁰ Inedit - Săpături V. Ursachi - în colecțiile Muzeului de Istorie Roman.

⁹¹ Dâmbovița - Petrescu, M., Bold, Em., Dinu M., *Cercetări arheologice în Podișul Central Moldovenesc (I)* în AȘU, Iași, 1, 1955, 1-2, p. 8-11, fig. 2/2.

⁹² G. Popilian, *Locusteni*, p. 21, 98, pl. IX, M. 57.

⁹³ V. Ursachi, *Săbăoani* - vol. II - necropola II (manuscris).

⁹⁴ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 100.

⁹⁵ V. Ursachi, *Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995, p. 228-230, pl. 204/11-14.

⁹⁶ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 102.

⁹⁷ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 60-61.

⁹⁸ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 102.

⁹⁹ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 60, fig. 19/14; 20/39; 23/89, 90; 24/1; 35/27; 39/18; 43/9, 10; 46/38; 51/20-21.

¹⁰⁰ S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1969, p. 491, fig. 3/1.

¹⁰¹ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, p. 323, fig. 18/21, 13.

Dămieniști¹⁰³, Poienești¹⁰⁴, Butnărești¹⁰⁵, Poiana - Dulcești¹⁰⁶, Săbăoani¹⁰⁷ etc.

O fibulă de bronz, puțin diferită de cele prezentate, a fost descoperită la mormântul nr. 23 (**PI. XXVII/1,2; XLVI/10**). Are corpul ușor curbat, cu un nod terminal și resortul bilateral destul de lung. Face parte din aceeași categorie de fibule, puternic profilate, datate, în special în secolul II d. Chr. Gh. Bichir le încadrează în tipul 5, cu resortul bilateral, coarda trasă pe deasupra, arcul către resort este îngroșat, iar la mijloc are un nod. Același nod este prezent și la partea terminală a corpului. Sunt datate la începutul secolului al II-lea și stă la baza formării fibulelor de tip carpic¹⁰⁸. La Văleni acest tip de fibulă este încadrat, de asemenea, în tipul 3¹⁰⁹.

Cel de al doilea tip de fibulă prezent în necropola de al Izvoare-Bahna, este reprezentat de un număr de 4 fibule din fier, cu teacă, descoperite la mormintele nr. 13 (**PI. XVI/1; XLV/3; XLVI/3; XLVI/8**), 15 (**PI. XVIII/1; XLVI/4**), 9 (**PI. XLV/2**) și una adusă de învățătorul Horodniceanu în 1958 (**PI. XL/3**). Acestea au corpul mult arcuit, semicircular, resortul bilateral destul de scurt și piciorul alungit și îndoit sub formă de teacă, de unde îi vine și numele.

Acest tip de fibulă este destul de frecvent în cultura dacilor liberi din Moldova, specific pentru ultima parte a sec. III d. Chr., încadrată de către Gh. Bichir¹¹⁰ în tipul 3 de fibule, cu portagrafa în formă de teacă, iar la Văleni, în tipul 6¹¹¹. Analogii apropiate în necropolele de la Poienești¹¹², Moldoveni¹¹³, Bărboasa - Gălănești¹¹⁴, Pădureni¹¹⁵ și Săbăoani¹¹⁶.

O altă categorie de artefacte descoperită la mormintele de incinerare din necropola de la Izvoare-Bahna este reprezentată de obiectele de podoabă, în care intră: inele, mărgelile, cercei, pandantive etc. Cele mai numeroase dintre ele sunt mărgelile. Numărul lor, totuși, nu este atât de mare pe cât se cunoaște în alte necropole din această vreme. Nici din punct de vedere al formelor sau materialului din care sunt confecționate nu reprezintă o diversificare prea mare. Referindu-mă la mărgelile am putut deosebi doar câteva categorii: cilindrice, prismatice, pătrate, sferoidale, conice, plate-dreptunghiulare, realizate în cea mai mare parte din sticlă albă mată sau colorată, la care se adaugă unele exemplare din calcedoniu. Din cele 33 de morminte de incinerare cercetate, doar zece au avut în inventar mărgelile. Printre ele, notăm mormântul nr. 9 în care s-au descoperit câteva mărgelile din calcedoniu - sferoidale, mai mari, albe, prismatice, cilindrice, una pătrată și câteva deformate de foc din pastă de sticlă colorată (**PI. IX/1; XLV/1**); la mormântul nr. 10, câteva mărgelile sferoidale mici, prismatice, cilindrice și din calcedoniu - sferoidale mai mari (**PI. XI/1; XLVI/9**); la mormântul nr. 12, câteva mărgelile din sticlă albă și mată - roșie, cilindrice și prismatice (**PI. XIV/1**), la mormântul nr. 13, în cele două urne, s-au descoperit câteva mărgelile prismatice, rotunde-plate, dreptunghiulare, discoidale și deformate din sticlă albă și colorată **8PI. XVI/2; XLVI/8**); la mormântul nr. 15 câteva mărgelile din sticlă albă și roșie de formă dreptunghiulară, prismatică și cilindrică (**PI. XVII/1; XLVI/6**); la mormântul nr. 21 s-au descoperit câteva mărgelile din calcedoniu, și din sticlă mată, de formă prismatică și dreptunghiulară (**PI. XXV/1,3**); mormântul 23 avea câteva mărgelile sferoidale și deformate din sticlă mată roșie (**PI. XXVII/3,4**); la mormântul nr. 24 câteva mărgelile din calcedoniu și sticlă colorată de formă prismatică, dreptunghiulară și una conică (**PI. XXVIII/1; XLV/6**), la care se mai adaugă cele câteva mărgelile prismatice din mormântul nr. 27 (**PI. XLVI/79**).

¹⁰² Idem, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 173, fig. 9/1, 3.

¹⁰³ I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, p. 75, fig. 5/1, 2, 4.

¹⁰⁴ R. Vulpe, *op. cit.*, Materiale, I, 1953, p. 353, 381, fig. 187/7, 8; 188; 260/2.

¹⁰⁵ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, pl. CLXXI/2.

¹⁰⁶ Idem, p. 100, pl. CLXVI/1-5.

¹⁰⁷ Săbăoani, V. Ursachi, Necropola II - Săbăoani - vol. II (manuscris).

¹⁰⁸ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 102.

¹⁰⁹ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 60-61.

¹¹⁰ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 101.

¹¹¹ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 61.

¹¹² R. Vulpe, *op. cit.*, Materiale, I, București, 1953, p. 329, -330, 341, 417-418, fig. 135; 156/1; 351.

¹¹³ I. Antonescu, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 477, fig. 5/5.

¹¹⁴ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, p. 306, fig. 11/11.

¹¹⁵ S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 491, fig. 3/2.

¹¹⁶ Săbăoani - V. Ursachi, Săbăoani vol. II - Necropola II (manuscris).

Raportându-ne la tipurile de mărgelile constatate în alte necropole și mai ales la cele din marea necropolă de la Văleni, putem spune că mărgelile descoperite la Izvoare-Bahna fac parte din mai multe tipuri cunoscute aici, cum ar fi cele din tipul 1 - sferoidale, de diferite mărimi¹¹⁷. Mărgelile tronconice, care sunt încadrate, de pildă în necropola de la Săbăoani în tipul VI¹¹⁸, mărgelile din calcedoniu - sferoidale, de obicei mai mari decât celelalte de aceeași formă din sticlă, care la Văleni sunt înseriate în tipul 7¹¹⁹, iar la Săbăoani în tipul VIII¹²⁰, cele prismatice din tipul 5 de la Văleni¹²¹ și tipul IX de la Săbăoani¹²², sau cele cilindrice încadrate la Văleni în tipul 2 de mărgelile¹²³, iar la Săbăoani în tipul X¹²⁴.

Alături de aceste tipuri de mărgelile prezente în necropola de la Izvoare-Bahna, au mai fost descoperite și alte exemplare deformatate de foc în procesul cinerării, strânse apoi împreună cu resturile osoase și introduse în urne, într-un proces, bănuim noi, destul de complicat al ritualurilor de înmormântare. La acestea adăugăm un mare număr de mărgelile culese de la suprafața solului de către elevii școlii din Izvoare-Bahna, care fie au fost duse la școală sau la Dl. învățător Mazăre, fie că au fost obiecte de joacă. Toate, însă au fost pierdute pentru cercetare.

Analogiile cu piese identice sau asemănătoare din alte necropole cercetate sau chiar din așezări, sunt edificatoare pentru cunoașterea acestei civilizații ale dacilor liberi din Moldova în secolele II-III d. Chr. Amintim aici descoperirile de piese asemănătoare din necropolele de la Poieniști¹²⁵, Bărboasa - Gălănești¹²⁶, Pădureni¹²⁷, Săucești¹²⁸, Dămieniști¹²⁹, Gabăra - Moldoveni¹³⁰, Oncești - Cioara¹³¹ sau Săbăoani¹³². Gh. Bichir le prezintă la categoria podoabelor în grupa g - „perle”, identificând 7 tipuri în toată aria culturii carpice¹³³.

O altă categorie de podoabe, prezente în necropola de la Izvoare-Bahna o reprezintă **cerceii și pandantivele** lucrate în filigran de argint. Toate piesele de acest fel descoperite aici au fost trecute prin foc, ceea ce a făcut ca niciuna din ele să nu fie întreagă. Asemenea piese au fost descoperite la un număr de 6 morminte. Dintre ele singurul fragment care aparține sigur unui cercel este cel descoperit la mormântul 21 (**Pl. XLVI/1**). Este vorba de un fragment din porțiunea de prindere la ureche, fiind lucrat din fir subțire de argint. De altfel este și singurul mormânt care a avut în inventar un cercel. Asemenea piese sunt destul de frecvente în necropolele care au avut podoabe lucrate în tehnica filigranului. La Văleni au fost descoperite patru exemplare și au fost încadrate în tipul 2 de cercei¹³⁴. Piese asemănătoare au fost descoperite la Poieniști¹³⁵, Moldoveni¹³⁶, Oncești - Cioara¹³⁷, Săucești¹³⁸, Dămieniști¹³⁹ Soporu de Câmpie¹⁴⁰ și Locusteni¹⁴¹.

¹¹⁷ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 63.

¹¹⁸ V. Ursachi, Săbăoani II - Necropola II (manuscris).

¹¹⁹ I. Ioniță, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 64.

¹²⁰ V. Ursachi, Săbăoani, II - Necropola II (manuscris).

¹²¹ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 64.

¹²² V. Ursachi, Săbăoani, II, Necropola II (manuscris).

¹²³ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 63.

¹²⁴ V. Ursachi, Săbăoani, II, Necropola II (manuscris).

¹²⁵ R. Vulpe, *op. cit.*, Materiale, I, 1953, p. 442-447.

¹²⁶ C. Buzdugan, V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, 7, 1975, p. 65 și urm., fig. 14-16.

¹²⁷ S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 493, fig. 4.

¹²⁸ V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 163 și urm., fig. 11, 12.

¹²⁹ I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, p. 77, fig. 13/15-16.

¹³⁰ I. Antonescu, *op. cit.*, Materiale, 7, 1961, p. 450-452, 455.

¹³¹ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, p. 318, fig. 17; 18/1-8; 19/3, 5, 11-15; 20/3-5, 8-15; 21/2-12.

¹³² V. Ursachi, Săbăoani, II - Necropola II (manuscris).

¹³³ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 123-125.

¹³⁴ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 65.

¹³⁵ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 439.

¹³⁶ I. Antonescu, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 477, fig. 6/5.

¹³⁷ V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, p. 318, fig. 20/2, 7; 22/2, 10, 13.

¹³⁸ Idem, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 161, 163, fig. 10/6-9.

¹³⁹ I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, p. 77, fig. 4/4, 5; 5/3, 8.

De o frumusețe deosebită se bucură minunatele pandantive de argint lucrate în tehnica filigranului, descoperite în mai multe necropole ale dacilor liberi din sec. II-III d. Chr., care, așa cum notează cercetătorul Gh. Bichir, au apărut doar în aria culturii carpice, pătrunzând, prin aceeași filieră și în cadrul provinciei romane Dacia - la Sopor de Câmpie și Obreja din Transilvania și Fărcașele, Reșca (Romula) și Locusteni în Oltenia. Ca tehnică ele au corespondențe în lumea elenistică¹⁴².

Două sunt formele de pandantive descoperite la Izvoare-Bahna, *coșulețele și butoiașele*, care erau purtate, probabil, în șiraguri alături de mărgelile sau atârinate cu fire textile sau metalice, separat la gât sau în alte zone, prinse de veșmânt. Pandantivele sub formă de butoiașe, frumos lucrate, în diferite modele în care erau incluse și perle mici sau proeminențe conice, iar pe registrul median și unele rozete, din același metal, au fost descoperite la mormintele nr. 9, (PI. IX/2) și 10 (PI. XI/2; XLV/4). Piese asemănătoare sau chiar identice au fost descoperite la Văleni¹⁴³, Poienești¹⁴⁴, Săucești¹⁴⁵, Pădureni¹⁴⁶, Dămieniști¹⁴⁷, Sopor de Câmpie¹⁴⁸ și Locusteni¹⁴⁹.

Cele sub formă de coșulețe cu fundul conic, corpul înalt, cilindric, realizate din fire subțiri, prevăzute cu câte o toartă semicirculară, frumos ornamentată, la rândul ei, cu perle sau proeminențe conice și granulații, au fost descoperite la mormintele nr. 9 (PI. IX/2) și nr. 11 (PI. XLIV/2,3), la care avem, de asemenea, numeroase analogii, la Văleni¹⁵⁰, Moldoveni¹⁵¹, Pădureni¹⁵² și Poienești¹⁵³.

La categoria pandantivelor putem adăuga descoperirea unui ac dintr-un metal alb, probabil argint, care are corpul rotund în secțiune, cu vârful ascuțit, ușor îndoit, prevăzut la capătul superior cu o urechiușă realizată din același material, care continuă, pe o lungime de circa 2 cm. să fie înfășurat pe corp. De bucla sau urechiușa acului este agățată o mică veriguță de aceleași dimensiuni, care servea, probabil, la atârnarea piesei de un lăntșor sau chiar de colierul cu perle (PI. XLVI/12). A fost descoperit la mormântul nr. 8. Acul este rupt în trei bucăți.

Un exemplar oarecum asemănător a fost descoperit și la Văleni, lucrat din bronz, cu capătul ajurat, fiind socotit ac de păr¹⁵⁴. Piese oarecum asemănătoare au fost descoperite la Poienești și Poiana-Dulcești¹⁵⁵.

Legat de pandantive sunt și lăntșoarele din fier sau bronz, folosite la atârnarea sau legarea unor piese, sau ca simple obiecte de podoabă, purtate la gât, în coliere sau ca piese intermediare, de care erau legate podoabe sau diverse ustensile. În aria culturii dacilor liberi au fost descoperite mai multe exemplare, care fac parte din două tipuri: unele realizate din mai multe inele, iar altele din sârmă torsionată. Lăntșorul descoperit la Izvoare-Bahna face parte din inventarul mormântului nr. 10 (PI. X/3; XLVI/11) și este compus din mai multe veriguțe din fier - aproximativ 16-17 bucăți, rotunde în secțiune, prinse una de alta. Uneori sunt prinse câte două la o verigă, una din ele este liberă. Erau purtate, așa cum spuneam, ca simple coliere și uneori atârnavă de ele diverse pandantive - amulete, sau se legau diverse obiecte pentru a nu se pierde, așa cum este cazul unei fibule de la Poienești¹⁵⁶. Piese asemănătoare au mai fost descoperite la Văleni¹⁵⁷ sau la Poiana-Dulcești,

¹⁴⁰ D. Protase, *Sopor de Câmpie*, p. 16, 65, fig. 4/3-10.

¹⁴¹ G. Popilian, *Locusteni*, p. 446-447.

¹⁴² Bichir Gh., *op. cit.*, București, 1973, p. 116.

¹⁴³ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 65.

¹⁴⁴ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 446-447.

¹⁴⁵ V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 163, fig. 10/2, 4.

¹⁴⁶ S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1969, p. 492, fig. 3/8.

¹⁴⁷ I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, p. 77, fig. 4/6-11; 5/10.

¹⁴⁸ D. Protase, *op. cit.*, p. 69, fig. 11, pl. XXVII/2; XXXIII/5.

¹⁴⁹ G. Popilian, *Locusteni*, p. 91-95.

¹⁵⁰ I. Ioniță, V. Ursachi, Iași, 1988, p. 65.

¹⁵¹ I. Antonescu, *op. cit.*, Materiale, 7, 1961, p. 152, fig. 6/5-10.

¹⁵² S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 492, fig. 3/7.

¹⁵³ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 441.

¹⁵⁴ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 64, fig. 28/11.

¹⁵⁵ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, pl. CLXIV/1, Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, pl. CLXIV/19, 12.

¹⁵⁶ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 387, fig. 277/6.

¹⁵⁷ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, fig. 38/185.

în așezare¹⁵⁸.

La acestea mai putem adăuga un inel-verigă din fier, descoperit în anul 1958 de învățătorul G. Horodniceanu, care are lipit de el o mărgică din sticlă, deformată de foc. (Pl. XL/4) și o piesă din fier, păstrată fragmentar, ce pare a fi turnată, cu o formă destul de bizară, care nu poate fi atribuită niciunui obiect de podoabă sau unealtă cunoscută în epocă, descoperită la mormântul nr. 12 (Pl. XIV/2; XLV/7). La niciuna din ele nu am găsit analogii.

La capătul acestei prezentări, referitoare la inventarul mormintelor din necropola de la Izvoare-Bahna, putem spune că lipsește o mare parte din tipurile de obiecte descoperite în principalele necropole cercetate până acum din aria culturii dacilor liberi din Moldova. Printre ele amintim cuțitele din fier, cataramele, broșe, copci, oglinzi de tip sarmatic, pudriere, vestitele pandantive căldărușe din fier și bronz, cunoscute încă din perioada clasică a culturii dacice, cercei, brățări și mai ales o mare parte din numeroasele tipuri de mărgele din coral, cornalină, lapislazuli, bronz etc. Punem această sărăcie pe seama cercetării doar a unei mici părți din necropolă, a distrugerii unor morminte prin eroziunea apei sau folosirea intensă a drumului care trecea prin mijlocul ei și chiar prin sărăcia demonstrată și de alte cimitire din epocă, în care s-au descoperit puține materiale.

Referitor la ritul de înmormântare, observăm că în necropola de la Izvoare-Bahna există un singur tip de morminte, respectiv, morminte de incinerare. Din cele 33 de morminte descoperite prin cercetări sistematice, 26 sunt de incinerare în urne: M. 1, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13 (două urne), 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 32, 33 și șapte de incinerare în gropi simple: M. 2, 3, 5, 7, 28, 29, 30. Șapte morminte sunt în urne lucrute la roată: M. 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13 (două urne), 14, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 31, 32, 33; 20 de morminte în urne cu capac: M. 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 31, 33 și 6 morminte fără capac: M. 1, 16, 18, 19, 22, 32. Așadar avem de a face cu un cimitir exclusiv de incinerare. În acest fel s-ar încadra în categoria necropolelor de incinerare din sec. II-III d. Chr. descoperite în Moldova: Bărboasa, Sohodor - Horgești, Oncești - Cioara, Pădureni, Vârțișcoiu, Butnărești¹⁵⁹ și Poiana - Negri¹⁶⁰.

Din punct de vedere al adâncimii la care erau săpate gropile mormintelor, consemnăm obiceiul ca acestea să nu fie prea adânci. Ele erau făcute în funcție de înălțimea urnelor, inclusiv capacele, la care se adăuga o mică diferență care însemna acoperirea totală a urnelor, inclusiv un mic mușuroi, care însemna și semnele de mormânt, lipsind, cu desăvârșire acele pietre, existente în multe alte necropole din această perioadă¹⁶¹. Aceeași observație și la forma gropilor - rotunde sau ovale, care nu depășeau cu mult diametrul urnei. Uneori aceste gropi erau la dimensiunile urnelor, mai ales în partea de jos și puțin mai mari la suprafață. Cele fără urne, în gropi simple, aveau o adâncime ceva mai mică în care se depuneau nu numai o parte din oasele provenite de la cinerare ci și unele fragmente de cărbune de lemn sau o parte din cenușa rezultată din acest proces.

Observăm, de asemenea, că atât urnele întregi sau întregibile, cât și cele fragmentare nu participau la procesul cinerării, niciuna din ele nu a avut urme de ardere secundară. Unele din urne erau așezate, chiar de la început, în stare fragmentară, incomplete, în ele sau lângă ele erau depuse atât oasele alese de la rug, cât și inventarul mormântului sau unele ofrande, cum ar fi cana sau ceașca din mormintele nr. 31 și 21. Se cuvine să amintim aici, prezența unei cantități mult mai mari de oase calcinate, la mai multe din aceste morminte, în comparație cu alte necropole, cum ar fi în cele două cimitire, din aceeași perioadă, de la Săbăoani¹⁶². Spațiul limitat de cercetări nu ne-a permis descoperirea locului unde se făcea arderea cadavrelor sau spațiile în care se realizau diferite ritualuri sau acele banchete funerare presupuse a fi existat în această perioadă.

Unele obiecte de inventar descoperite în această necropolă ne oferă posibilitatea reconstituirii unor obiceiuri legate de port. Printre ele remarcăm cele 11 fibule din bronz și fier, acul din fier, pandantivele, inelul, cerceul din filigran de argint, lăntișorul din fier și mai ales mărgelele din sticlă

¹⁵⁸ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 122, pl. CLXXXIII/6.

¹⁵⁹ Idem, p. 42.

¹⁶⁰ V. Căpitanu, V. Ursachi, *Necropola carpică de la Poiana - Negri, jud. Bacău, Carpica, XXIII*, 1992, p. 143-149.

¹⁶¹ V. Ursachi, *Săbăoani*, vol. II (manuscris).

¹⁶² V. Ursachi, *Săbăoani*, vol. II (manuscris).

sau calcedoniu etc. Deși în situația mormintelor de incinerare locul în care erau ele amplasate nu poate fi precizat, similitudinea cu prezența lor în anumite părți ale corpului, descoperite la mormintele de înmormântare din necropolele birituale, ne oferă posibilitatea să considerăm că acestea erau purtate în același mod și de cei care au fost înmormântați aici. Astfel, putem spune că fibulele erau purtate, în primul rând, pentru a încheia unele părți ale îmbrăcăminteii, pandantivele și mărgelile erau purtate la gât sub formă de șiraguri, cerceii sau acele de păr, la ureche și în zona capului etc. Situații asemănătoare avem la Poienești¹⁶³, Văleni¹⁶⁴, Soporu de Câmpie¹⁶⁵, Locusteni¹⁶⁶ sau Săbăoani¹⁶⁷, dacă ne referim la portul cerceilor, pandantivelor sau mărgelilor.

Din punct de vedere cronologic doar inventarul ne poate oferi unele limite. Deși este foarte puțin numeros, prezența urnelor întregi sau întregibile lucrate la roată sau la mână, fibulele, cerceii, mărgelile sau pandantivele ne permit să obținem o delimitare în timp a necropolei. Astfel, cele 27 de urne, din care 10 sunt întregi (M. 8, 9, 10, 11, 13 (două), 14, 15, 20, 21) continuă formele cunoscute încă din perioada clasică a culturii dacice și sunt prezente pe tot parcursul secolelor II și III d. Chr. Ne referim, desigur, la vasele urnă, lucrate la roată, din pastă fină, cenușie sau roșie-cărămizie, străchinile, cămile și fructierele folosite acum drept capace de urne, cu unele mici modificări survenite.

Fibulele din fier și bronz, cerceii și pandantivele din filigran de argint și mărgelile ne dau cele mai importante date legate de cronologia necropolei. Majoritatea fibulelor descoperite aici fac parte din categoria, binecunoscută, a celor carpice, care au o evoluție firească a fibulelor puternic profilate existente în sec. I-II d. Chr. Patru din cele 11 fibule descoperite în această necropolă fac parte din categoria fibulelor carpice, una din ele, probabil, și cea mai veche, datată în sec. I-II d. Chr. aparține tipului fibulelor puternic profilate, patru sunt din categoria fibulelor cu teacă, datate către sfârșitul sec III și începutul sec. IV d. Chr., iar celelalte două, din care se păstrează doar mici fragmente, nu au putut fi atribuite unui anumit tip de fibulă. În acest fel, avem deja o cronologie a necropolei de aici, începând din a doua jumătate a sec. II până la sfârșitul și eventual începutul sec. IV d. Chr.¹⁶⁸. Adăugăm la acestea, pandantivele și cerceii din filigran de argint, care se datează cel mai bine în sec. III d. Chr.¹⁶⁹. Aceeași situație și în ceea ce privește tipurile de mărgelile descoperite în această necropolă.

Concluzii

Necropola de incinerare de la Izvoare-Bahna, aflată la circa 600-700 m de marginea de vest a satului Izvoare, în punctul denumit „La Cioate” sau „La Țintă”, pe drumul care face legătura cu satul Racova, paralel cu cel județean care duce în aceeași direcție spre orașul Buhuși, a fost cercetată, prin săpături de salvare, în două campanii, una în 1967 și cealaltă în anul 1979 și este compusă din 33 morminte de incinerare. Cercetarea a fost impusă de procesul intens de eroziune a solului de către torenții care se formează în timpul ploilor, a dezghețului de primăvară, și mai ales, a procesului de eroziune provocat de mersul zilnic al turmelor de oi sau a cirezilor de vite către imașul din imediata vecinătate. Toate acestea au contribuit, de altfel, la descoperirea cimitirului, mulți cetățeni și mai ales copii, aduceau la școala din sat diferite fragmente ceramice, uneori chiar vase întregi, dislocate prin procesele enunțate mai sus, obiecte de podoabă - mai ales mărgelile. Primul care a semnalat existența noastră de existența acestor materiale fiind un distins învățător din satul Pildești, Gavril Horodniceanu. Originar din satul Ruptura, raionul Roman, locul, care ulterior și-a schimbat numele în Izvoare, fiind centrul de comună până la Reforma Administrativă din anul 1968, când a devenit sat component al comunei Bahna.

Săpăturile noastre nu au putut cuprinde o suprafață prea mare din necropolă datorită faptului

¹⁶³ R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 346, 356, 407, 414, 439, fig. 169; 194/3; 329; 342/6-7; 343/2.

¹⁶⁴ I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 92.

¹⁶⁵ D. Protase, *Soporu de Câmpie*, p. 65, pl. XXVII/3; XXXI/4.

¹⁶⁶ G. Popilian, *op. cit.*, Locusteni, p. 17, 30, 43, 95, pl. V-M. 26/3; XVII/M. 112/1; XXVIII/M. 197/2.

¹⁶⁷ V. Ursachi, *Săbăoani*, vol. II - necropola II (manuscris).

¹⁶⁸ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 100-101; I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 61.

¹⁶⁹ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 112-119.

că nu am avut mână de lucru. Cele câteva secțiuni și casete, deschise în cele două campanii din 1967 și 1979, au fost realizate doar cu un număr foarte mic de muncitori din satul Izvoare și câțiva aduși de la șantierul arheologic Brad, aflat la circa 20 de km, peste râul Siret. Suprafața cercetată sistematic a fost de circa 120 mp unde au fost descoperite 33 morminte de incinerare. Spațiul cercetat a cuprins doar marginile carosabilului spre șanțurile de scurgere a apei, acolo unde eroziunea era mult mai puternică. Din cele 33 de morminte de incinerare, șapte morminte erau în gropi simple (M. 2, 3, 5, 7, 28, 29 și 30) în care s-au descoperit doar fragmente de oase trecute prin foc, cenușă și cărbune de lemn. Toate aceste morminte conțineau o cantitate foarte mică de oase, mai multă cenușă și cărbune de lemn, ceea ce demonstrează arderea puternică a cadavrelor. La unele din ele (M. 3, 5, 28, 29 și 30) s-au descoperit și fragmente ceramice, destul de puține - câte 2-3 fragmente, de obicei lucrate la roata olarului. Doar unul (M. 5) a avut câteva fragmente de vas lucrate la mână. Rostul lor era, probabil, legat de ritualurile practicate la locul cinerării, fiind apoi preluate odată cu oasele calcinate și depuse în mormânt. Nu credem că ar fi putut servi în loc de urne sau drept capace ale mormântului. Gropile mormintelor aveau forma ovală, sau rotundă, conținând, în general, puține oase calcinate. De altfel, aproape toate mormintele din această categorie au fost distruse de torenți, rămânând doar 10-15 cm din fundul lor, dovadă că nu erau prea adânci.

Celelalte 26 de morminte de incinerare erau în urne, cu sau fără capac. Cele mai multe, respectiv 18, erau în urne lucrate la roată, de culoare cenușie. Doar una din ele era de culoare roșie (M. 21). Șapte morminte au fost în urne fără capac (M. 1, 6, 16, 18, 19, 22, 26, 32), din care cinci aveau urnele lucrate la mână (vase borcan). Unul din aceste morminte (M. 16) a avut două urne alăturate, în aceeași groapă. Mormintele 4, 8, 9, 19, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 31 și 33 au avut urne lucrate la roată, prevăzute cu capac. Mormântul nr. 13 a avut două urne alăturate, în aceeași groapă, din care doar una a avut capac. Majoritatea capacelor erau constituite din străchini lucrate la roată, fragmente de vase-urnă, în special funduri ale acestui tip de vas, două urne la mormintele nr. 20 și 25, au avut drept capac câte o fructieră, din care una de culoare roșie (la M. 28). Un singur mormânt (M. 21) a avut un capac cenușiu, păstrat fragmentar, care a fost realizat pentru această funcție - având un prag pentru îmbucare în vas.

Aproape toate mormintele din acest cimitir au fost distruse, unele în proporție de 50%, sau mai mult, datorită eroziunii solului, a folosirii intense a carosabilului sau datorită presiunii solului, care au făcut ca cele mai multe, chiar întregi, să fie fisurate. Cele câteva urne întregite, care au rezistat acestor presiuni sau a circulației, sunt în mare parte distruse, mai ales la partea superioară, iar capacele, păstrate la rândul lor, sunt tot fragmentare. Două din morminte - 13 și 16, au avut câte două urne - M. 13, cu două urne lucrate la roată, cenușii, din care una a avut și capac, iar cel de al doilea - M. 16, a avut două urne lucrate la mână, fără capac.

În mormintele de incinerare în gropi simple nu s-a descoperit nici un inventar, cu excepția acelor fragmente ceramice pe care le-am pomenit. Cele 26 de morminte în urne, în majoritatea lor, conțineau obiecte de inventar, compus, mai ales, din obiecte de podoabă: mărgelile din sticlă și calcedoniu, diferite obiecte din fier și bronz, în special fibule, ace de cusut, lăntișor din fier și cercei sau pandantive din filigran de argint. O bună parte din aceste obiecte de podoabă au ajuns în mâinile elevilor de la școală, care le-au risipit sau donat învățătorului Alexandru Mazăre, împreună cu câteva urne de incinerare, toate provenite din zonele afectate de eroziune, păstrate o vreme, ca obiecte de muzeu la școală. După o vreme dispărând fără urmă. Multe din ele le-am văzut la Dl. învățător Alexandru Mazăre, am sperat că le voi putea recupera pentru Muzeul din Roman, dar toate încercările mele au fost zadarnice. Multe din ele erau întregi și făceau parte din categoria celor lucrate în tehnica filigranului de argint. Acum nu mai există nici un obiect la școala din Izvoare-Bahna, iar Dl. învățător Alex. Mazăre, la vizita pe care i-am făcut-o în 2004, mi-a spus că nu știe unde le-a pus!!!

Dintre obiectele de inventar descoperite de noi în această necropolă, un rol deosebit de important pentru datarea cimitirului, îl reprezintă fibulele din fier sau bronz. Majoritatea fac parte din categoria cunoscută sub numele de „fibule de tip carpic”, cu arcul mai mult sau mai puțin curbat, resortul bilateral, portagrafa scundă și piciorul terminat printr-un buton, care se datează în

secolele II-III d. Chr.¹⁷⁰. Cele mai timpurii, respectiv sec. II d. Chr. continuă fibulele cu corpul puternic profilat din perioada clasică a culturii dacice, descoperite în mare număr, în cele trei davee de pe Siret: Piroboridava, Tamasidava și Zargidava¹⁷¹, urmate apoi de cele prezente în număr foarte mare, în majoritatea necropolelor din sec. II-III d. Chr. de la Poienești, Gabăra-Moldoveni, Săbăoani, Săucești, Pădureni, Oncești-Cioara, Poiana-Dulcești, Butnărești, Văleni etc.¹⁷². Același lucru putem spune și despre tipurile de mărgelile prezente în această necropolă și mai ales de obiectele de podoabă sau pandantivele lucrate în filigran de argint, prezente în câteva din aceste necropole datate în sec. II-III d. Chr., și mai ales, în partea finală a sec. III d. Chr. Adăugăm, tot pentru această perioadă, fibulele cu teacă, în număr de patru exemplare descoperite aici, care se datează în a doua jumătate a sec. III d. Chr. și începutul celui următor¹⁷³.

Ceramica, respectiv urnele din mormintele de incinerare, sunt la rândul lor, asemănătoare sau chiar identice, ca formă și tehnică de confecționare, cu cele descoperite în așezările și necropolele din aceeași perioadă: Poienești, Pădureni, Gabăra-Moldoveni, Văleni, Săucești, Săbăoani¹⁷⁴.

Un loc aparte, deocamdată, îl reprezintă ritul de înmormântare, care aici este doar de incinerare, fiind asemănător cu cel din necropolele de la Bărboasa, Sohodor-Horgești, Oncești-Cioara, Pădureni, Vârțișcoiu, Butnărești, Poiana-Negri¹⁷⁵, în care nu s-au descoperit și morminte de înhumare. Este adevărat că doar una din ele, cea de la Bărboasa, a fost cercetată în întregime. Situația de la Izvoare-Bahna, poate fi asemănătoare, având în vedere că pe toată această zonă cercetată sau verificată nu a apărut nici un fragment de os netrecut prin foc. Acest lucru ne poate confirma presupunerea că în această vreme, populația dacilor liberi, practica, în anumite zone, doar incinerarea. Fenomenul poate fi legat nu numai de ritul și ritualurile de înmormântare, ca fenomen religios, ci și existența în anumite zone a unor posibilități mai mari de procurare a lemnului pentru rug, care dădea, astfel și posibilitatea realizării unor practici ale cinerării, mai spectaculoase. De aici și explicația unei cantități mult mai mici de oase calcinate, în morminte, sau prezența unor fragmente mai mari de cărbune de lemn.

THE NECROPOLIS SINCE II-III CENTURY A.C. FROM IZVOARE-BAHNA, NEAMȚ DISTRICT

The cremation necropolis from Izvoare-Bahna, Neamt district, was investigated through preservative digging in two campaigns in 1967 and 1979 uncovering 33 cremation graves.

From the 33 cremation graves, seven from them were just simple holes, where were discovered a few bones fragments burned in fire and some parts of pottery, usually made in a fine way at the potters wheel, in connection with some rituals of free local (daci) a population since II-III century A.C. The holes from this graves had an oval shape with a small deepness and that because of the soil erosion and floods, remaining in the end only with a 10-15 cm. deep.

The other 26 graves were in an urn shape with or without a lid. Most of them were

¹⁷⁰ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 100-101; Idem, *Poiana - Dulcești*, p. 100-101, pl. CLXVI/1-5, 8, 9; CLXX/2; I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 60, fig. 19/14; R. Vulpe, *op. cit.*, București, 1953, p. 332, 394-395; 397, fig. 140; 277/6; 292; 300/13; S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 491, fig. 3/1; I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, 14, 1982, p. 75, fig. 5/1, 2, 4; V. Căpitanu, *op. cit.*, Muzeul Național, 2, 1975, p. 323, fig. 18/12, 13; Idem, *op. cit.*, Carpica, 1976, p. 173, 178, fig. 9/1, 3.

¹⁷¹ V. Ursachi, *op. cit.*, București, 1995, p. 228-230 și notele 916, 917.

¹⁷² Vezi nota 170.

¹⁷³ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 112-118; I. Ioniță, V. Ursachi, *op. cit.*, Iași, 1988, p. 65, 66.

¹⁷⁴ Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 29-30.

¹⁷⁵ C. Buzdugan, V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, I, 1968, p. 199-207; V. Căpitanu, *op. cit.*, Carpica, VII, 1975; Idem, Muzeul Național, 2, 1975, p. 293-334; I. Mitrea, *op. cit.*, Carpica, XVII, 1985, p. 81-92; S. Morintz, Gh. Bichir, *op. cit.*, Materiale, 6, 1959, p. 487-493; Neagu, I. L., *Stațiunea barbară de la Vârțișcoiu*, A. Arch., 3, 1930, p. 45-61; Gh. Bichir, *op. cit.*, București, 1973, p. 30-33; V. Căpitanu, V. Ursachi, *op. cit.*, Carpica, XXIII, 1992, p. 143-149.

manufactured at the potters wheel with a grey or red colour. Only 5 of them were hand made, belonging to jar vessels. Seven graves from the 26 were without a lid. The majority of the lids were made by potters wheel plates, fragments from urn-vessels and fruit vessels. Only just one of the fragments was in connection with a lid made for this function. Almost all the graves were destroyed, most of them because of the soil erosion. Even some of them which were in good shape had been affected by the erosion, being cracked.

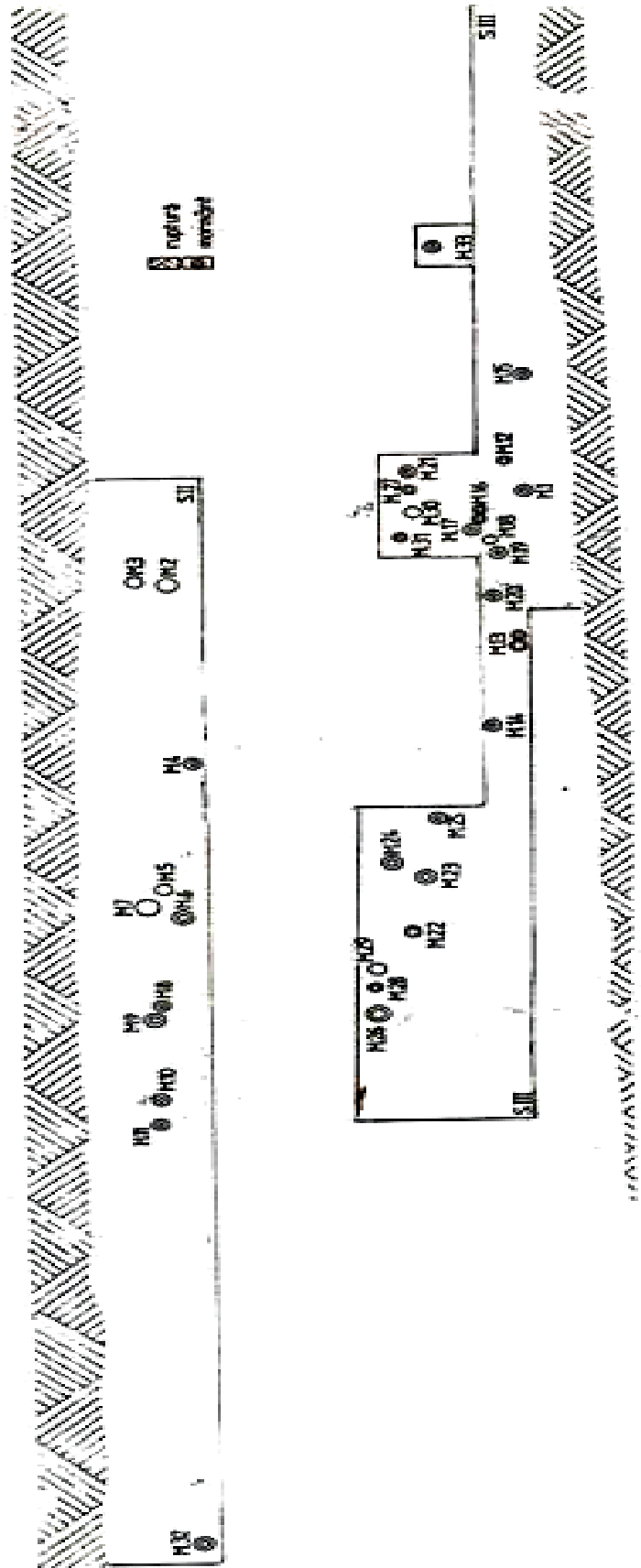
The cremation graves had in their inventory personal jewellery: beads, different objects made by iron and bronze, especially clasps, pins, an iron neck chain and earrings or some pendants engraved from silver.

By these new discoveries made until now, we are able to say that the cremation necropolis from Izvoare-Bahna, Neamț district, is a part of the cremation necropolis category.

BIBLIOGRAFIE

1. Antonescu, I., *Săpăturile de la Gabăra - Porcești*, Materiale, 6, 1959.
2. Antonescu, I., *Săpăturile de la Gabăra*, Materiale, 7, 1961.
3. Babeș, M., *Necropola daco-romană de la Enisala*, SCIV, 22, 1971.
4. Bichir, Gh., *Cultura carpică*, București, 1973.
5. Bojoi, I., Ioniță, Ichim, *Județul Neamț, în colecția Județelor Patriei*, Editura Acad.
6. Buzdugan, C., Căpitanu, V., *Necropola daco-carpică de la Bărboasa*, Carpica, I, 1968.
7. Căpitanu, V., Ursachi, V., *O nouă cetățuie dacică pe Valea Siretului*, Carpica, II, 1969.
8. Căpitanu, V., Ursachi, V., *Descoperiri geto-dacice în județul Bacău*, Crisia, 2, 1972.
9. Căpitanu, V., *Necropola daco-carpică de incinerare din secolul al III-lea de la Gălănești - Bărboasa, com. Oncești, jud. Bacău*, Carpica, 7, 1975.
10. Căpitanu, V., *Contribuții la cunoașterea populației autohtone în sec. II-III e. n. în județul Bacău*, Muzeul Național, 2, 1975.
11. Căpitanu, V., *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice în așezarea geto-dacică de la Răcătău (jud. Bacău)*, Carpica, VIII, 1976.
12. Căpitanu, V., Ursachi, V., *Necropola carpică de la Poiana - Negri, jud. Bacău*, Carpica, XXIII, 1992.
13. Ciută J., Mitrea, I., *Bahna - Neamț, străveche așezare de răzeși*, București, 1999.
14. Cucu, V., *Geografia populației și așezărilor umane*, ed. II E.D.P. București, 1981.
15. Dâmbovița, Petrescu, M., Bold, M., Dinu, M., *Cercetări arheologice în Podișul Central Moldovenesc (I) în ASU Iași*, 1, 1955.
16. Ioniță, I., *Necropola daco-carpică de la Dumitreștii Gălății*, jud. Iași, Arh. Mold. VI, 1969.
17. Mitrea, I., *Necropola de la Dămieniști*, jud. Bacău, Carpica, 14, 1982.
18. Mitrea, I., *Un complex funerar descoperit în necropola de la Dămieniști*, jud. Bacău, SCIVA, 39, 4, 1988.
19. Mitrea, I., *Așezarea din secolele VI-IX de la Izvoare-Bahna, P. Neamț*, 1998.
20. Morintz, S., Bichir, Gh., *Săpăturile de la Pădureni*, Materiale, 6, 1959.
21. Neagu, L., I., *Stațiunea barbară de la Vârțișcoi*, A. Arh., 3, 1930.
22. Popilian, G., *Necropola daco-romană de la Locusteni*, Craiova, 1980.
23. Protase, D., *Un cimitir dacic din epoca romană la Soporul de Câmpie, contribuții la problema continuității în Dacia*, București, 1976.
24. Scorpan, C., *Necropola carpică de la Dochia*, Arh. Mold. V, 1967.
25. Ursachi, V., *Zargidava*, București, 1995.
26. Vulpe, R. și Ec., *Les fouilles de Poiana, Dacia, III-IV, 1927-1932*.
27. Vulpe, R., *Săpăturile de la Poieniști*, Materiale, I, 1953.
28. Vulpe, R., Teodor, S., *Piroboridava*, București, 2003.

LEMNARE 1967-1968
 Necropolia - plan S.I. 1/1
 scara 100

1

2

3

Planșa I - Vedere generală a zonei necropolei (1), V. Ursachi, Alex. Mazăre și doi profesori de la Șc. Generală din Izvoare-Bahna (2). Gazda șefului de șantier (3) 1967.

1

2

Planșa II - Fibulă îăruiță de înv. Gavril Horodniceanu, în anul 1958, provenită din zona necropolei (1,2).

1

2

3

Planșa III - Capacul (19 și urna (2) găsite de înv. Alex. Mazăre în zona necropolei;
C. Buzdugan, Alex. Mazăre și doi profesori de la Șc. Din Izvoare-Bahna (3), 1967.

1

2

Planșa IV - Capac (1) M. 3; Urnă (2) M. 1.

1

2

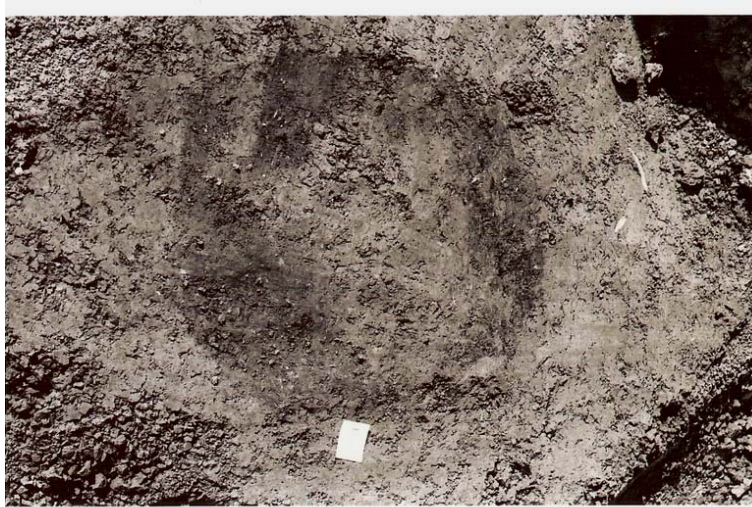

3

Planșa V - Capac (1) M. 4; Inventar M. 4 (2); Urnă (3) M. 4.

1

2

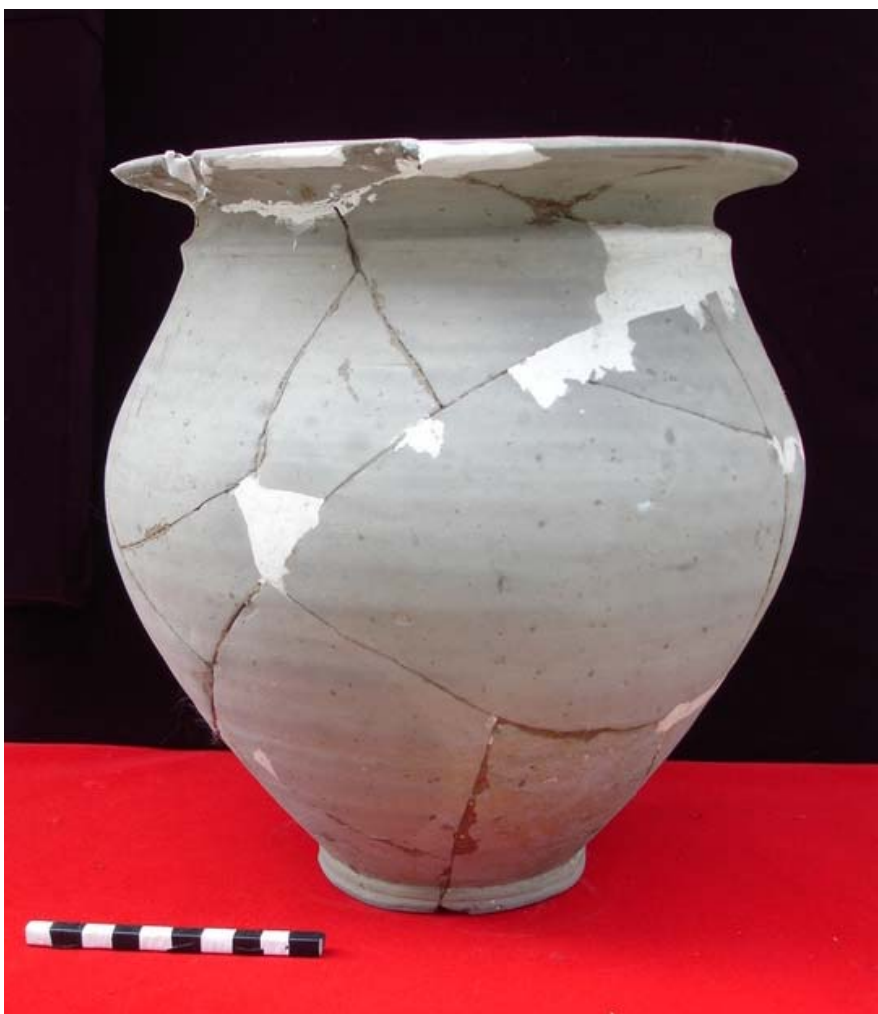

3

Planșa VI - M. 8 (1); M. 7 (2); Urna M. 6 (3).

1

2

Plansa VII – Capac urnă M. 8 (1); Urna M. 8 (2).

1

2

Planșa VIII - M. 9 (1); Urna M. 9 (2).

1

2

Planșa IX - Inventar M. 9 (1 și 2).

1

2

3

Planșa X - M. 10 (1); M. 10 (2); Inventar M. 10 (3).

1

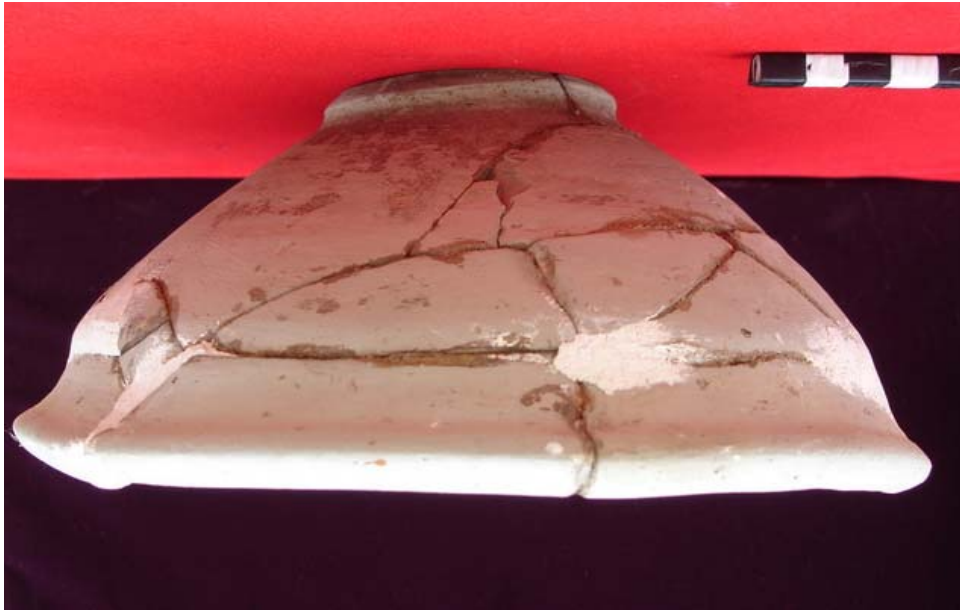

2

3

Plansa XI - Inventar M. 10 (1 și 2); Urna M. 10 (3).

1

2

Planșa XII - Capacul și urna M. 11 (1, 2).

1

2

Planșa XIII - Inventar M. 11 (1, 2).

1

2

3

Planșa XIV - Inventar M. 12 (1, 2); Urna M. 12 (3).

1

2

3

Plansa XV - M. 13 (1); Urna 1 M. 13 (2); Urna 2 M. 13 (3).

1

2

3

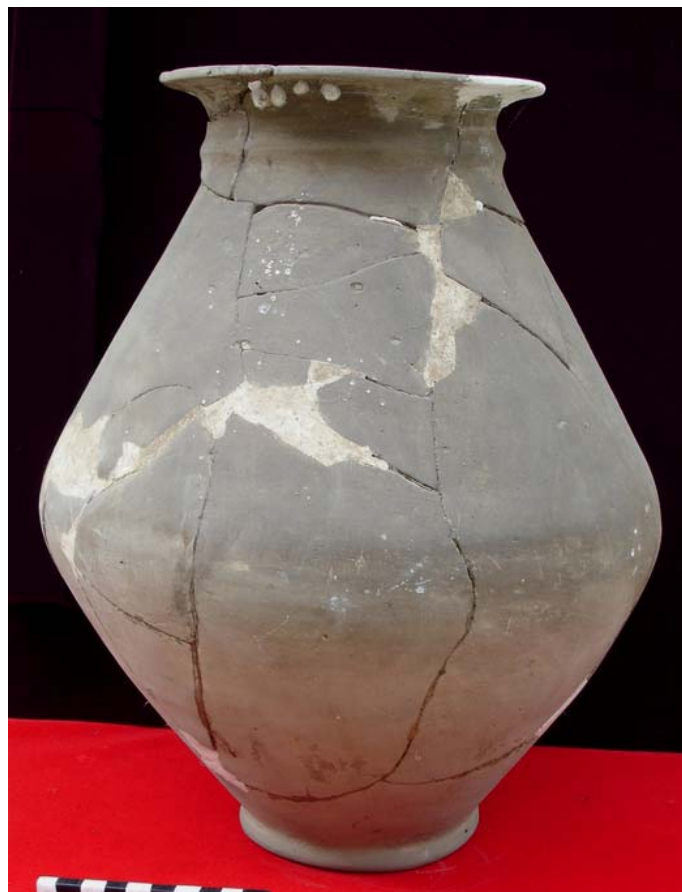

4

Planșa XVI - Inventar M. 13 (1, 2); M. 14 (3); Urna M. 14 (4).

1

2

Planșa XVII – Inventar M. 15 (1); Urna M. 15 (2).

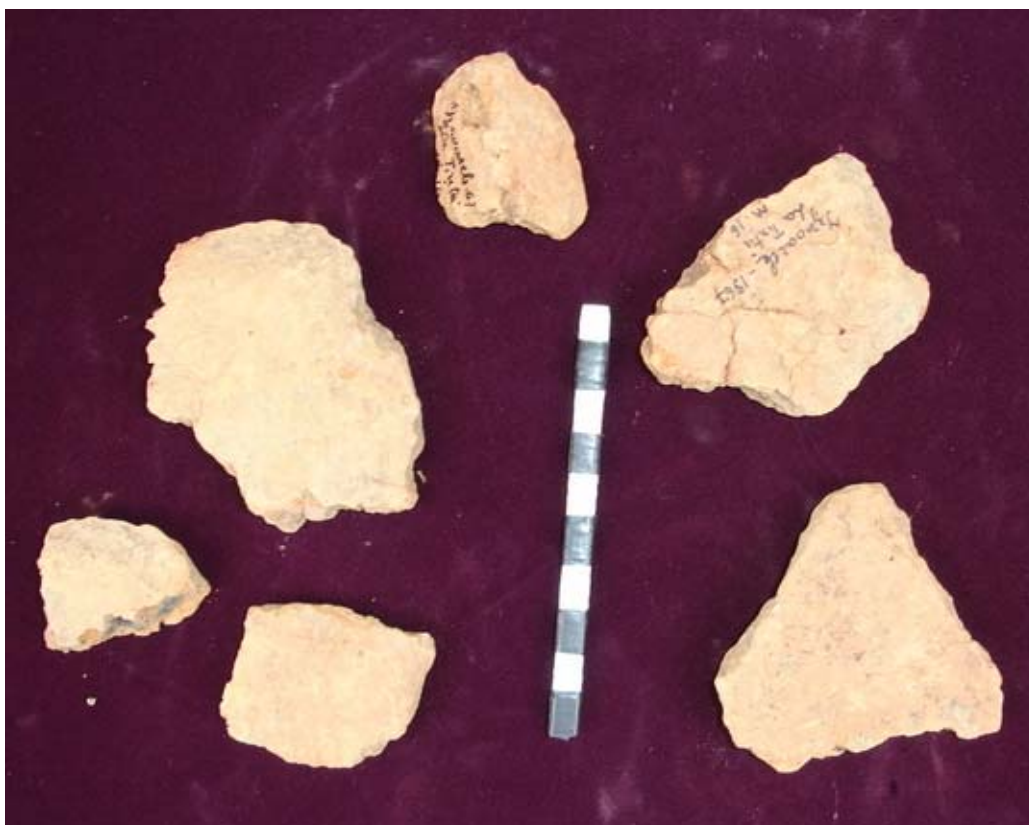

1

2

Planșa XVIII - Inventar M. 15 (1); M. 15 (2).

1

2

Planșa XIX - Urna M. 16 (1, 2).

1

2

Planșa XX - M. 16 (1, 2).

1

2

3

Planșa XXI - Urna M. 17 (1); M. 17 (2); M. 16-17 (3).

1

2

3

Planșa XXII - Urna M. 19 (1); M. 18 (2); M. 19 (3).

1

2

3

Planșa XXIII - Capac M. 20 (1); M. 20 (2); Urna M. 20 (3).

1

2

Planșa XXIV - Capacul și urna M. 21 (1, 2).

1

4

2

3

5

6

7

Planșa XXV - Inventar - M. 21 (1-7).

1

2

Planșa XXVI - Urna M. 22 (1); Capac M. 23 (2).

1

2

3

4

5

Planșa XXVII - Inventar M. 23 (1-4); Urna M. 23 (5).

1

2

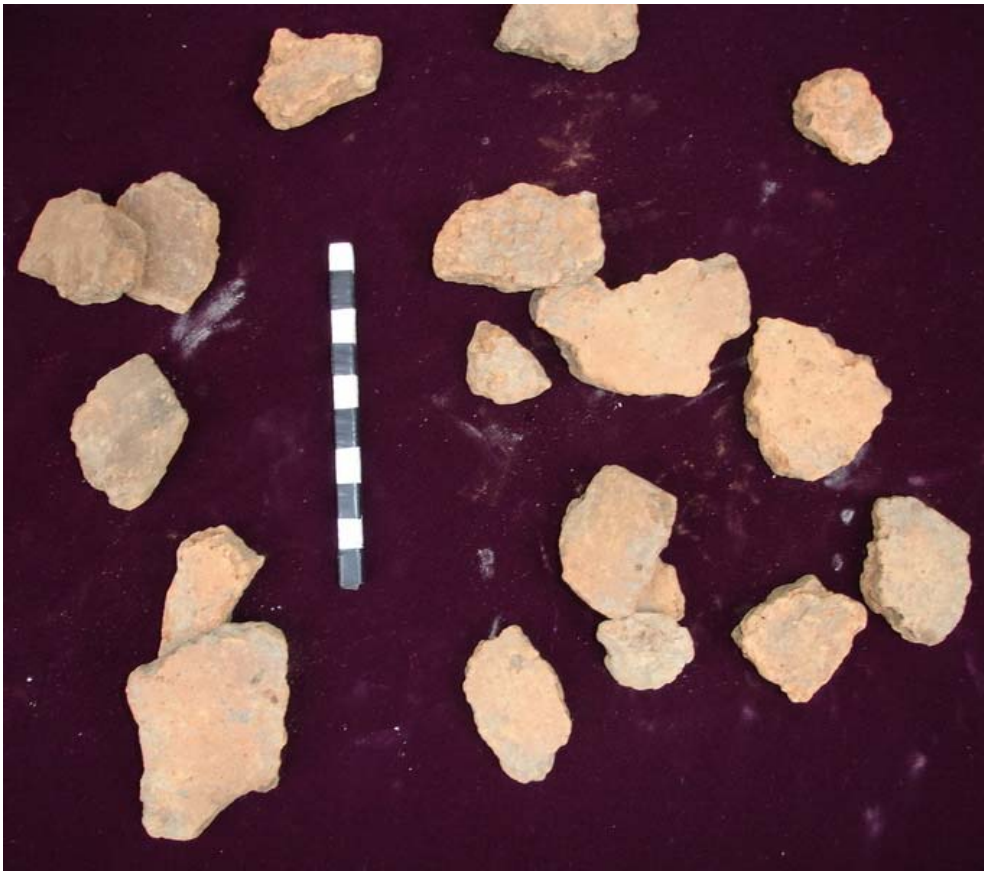

3

Planșa XXVIII - Inventar M. 24 (1); Urna și capacul M. 24 (2, 3).

1

2

Planșa XXIX - Capacul și urna M. 25 (1, 2).

1

2

Planșa XXX - Urna M. 26 (1); Urna M. 27 (2).

1

2

Plasa XXXI - Inventar M. 31 (1); M. 31 (2).

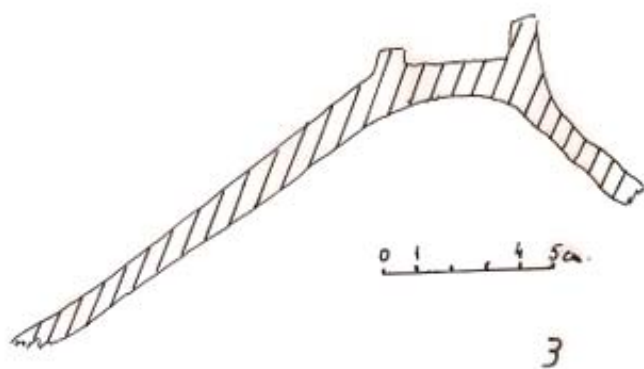
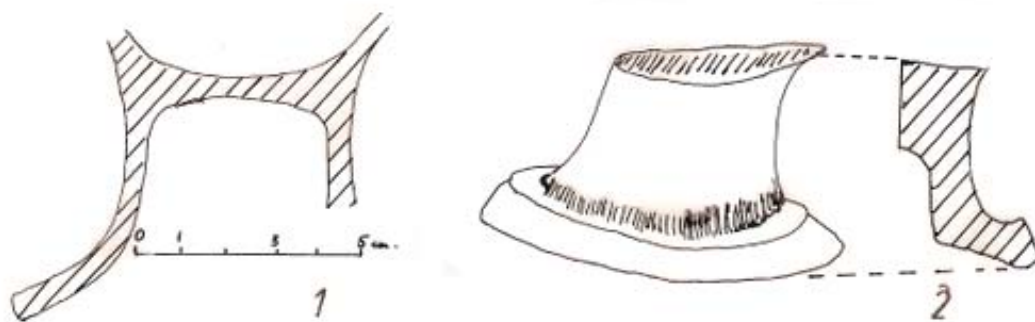

1

2

Plasa XXXII - Urna M. 33 (1); Urna M. 32 (2).

M.1

IZVOARE 1967
Necropolă ; plan și profil morminte
scara 1:10

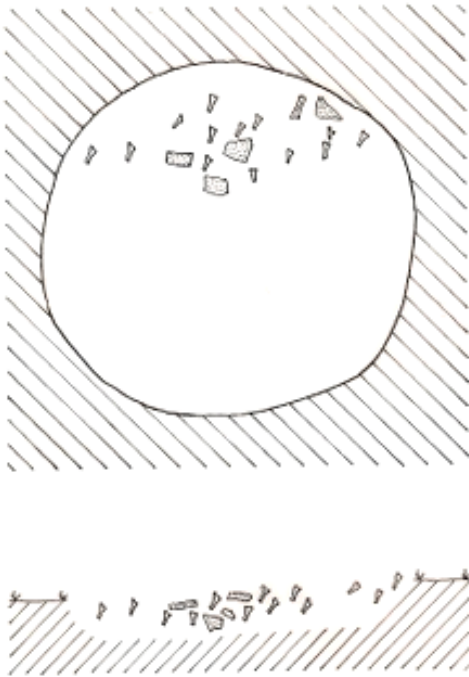

M.2

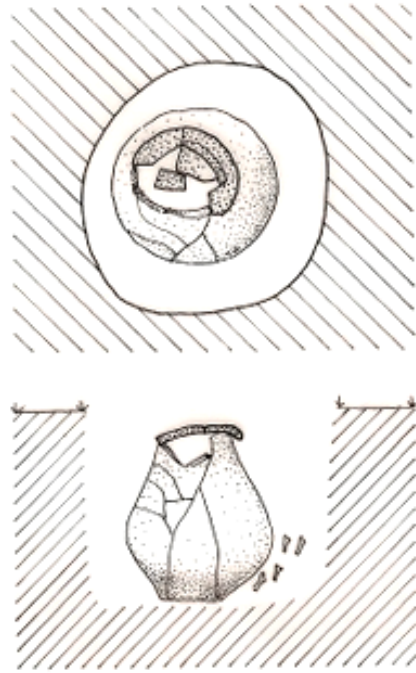
- urnă
- capac
- fragmente de oase

Planșa XXXIII - Profile - Fragmente fructiere aduse de înv. G. Horodniceanu în 1958 (1-3);
Plan și profil M. 1 și 2.

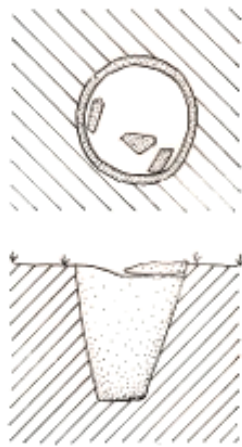
M.3

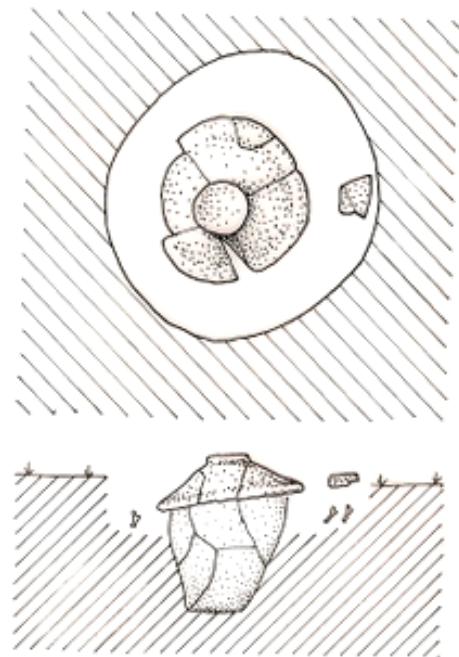
M.4

M.5

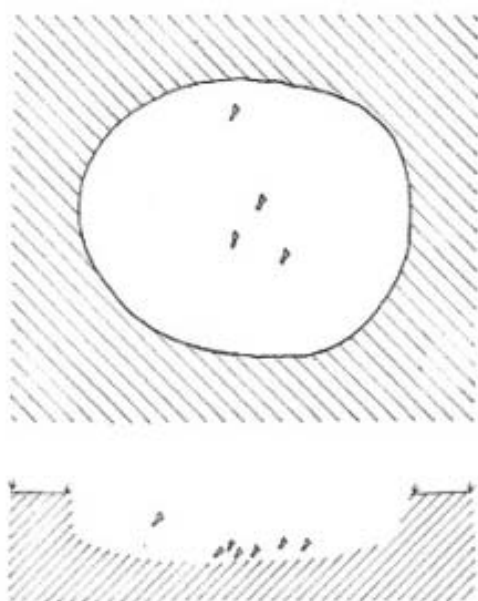

M.6

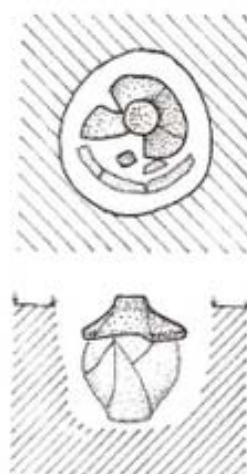

M.8

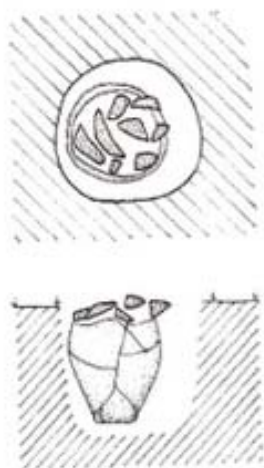
Planșa XXXIV - Plan și profil M. 7, 9-12

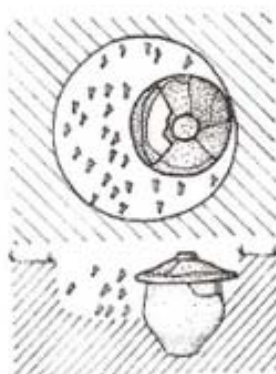
M.7

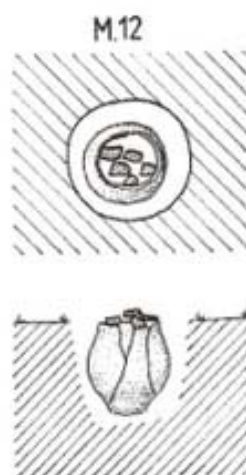
M.9

M.11

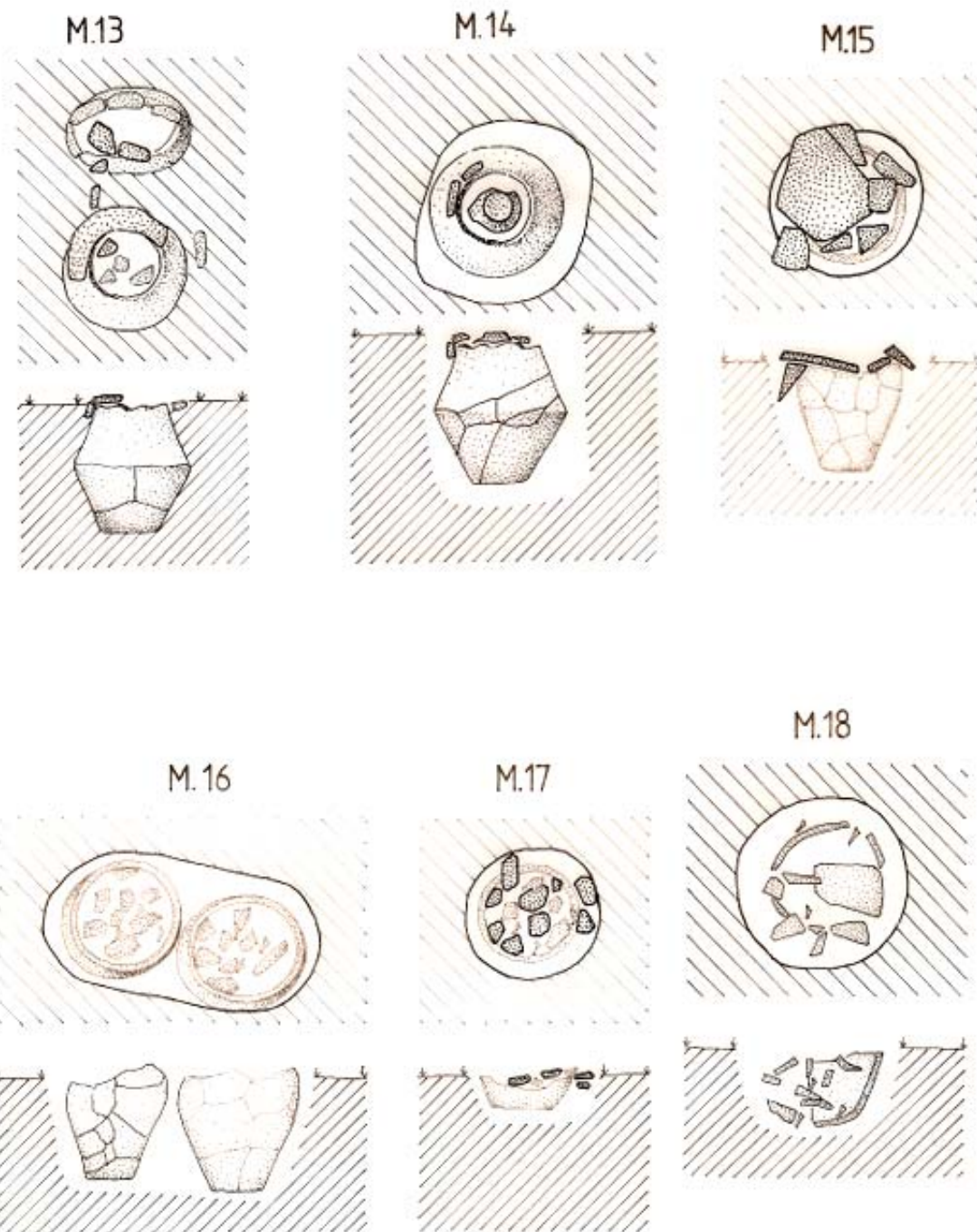

M.10

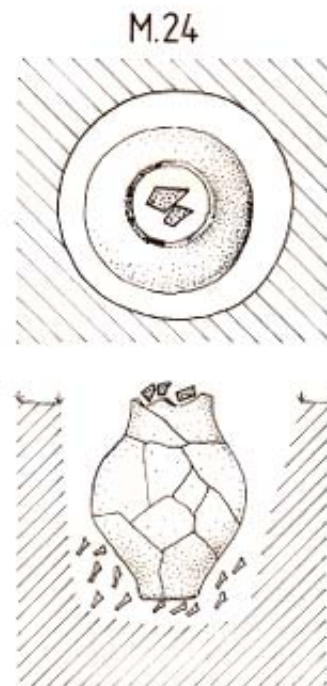
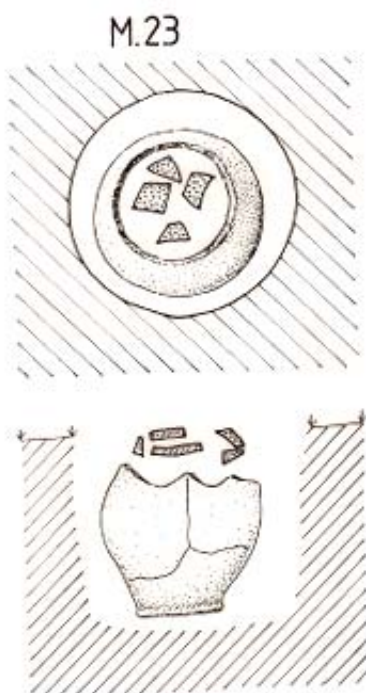
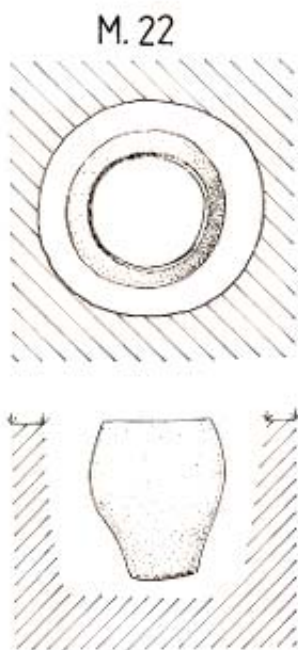
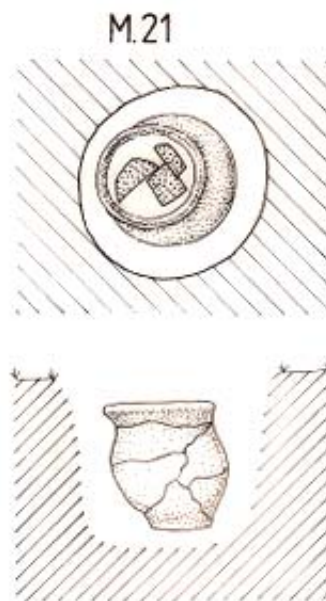
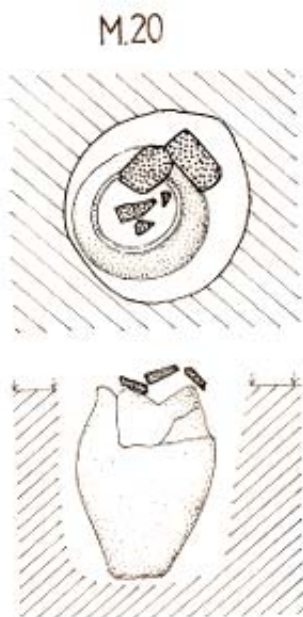

M.12

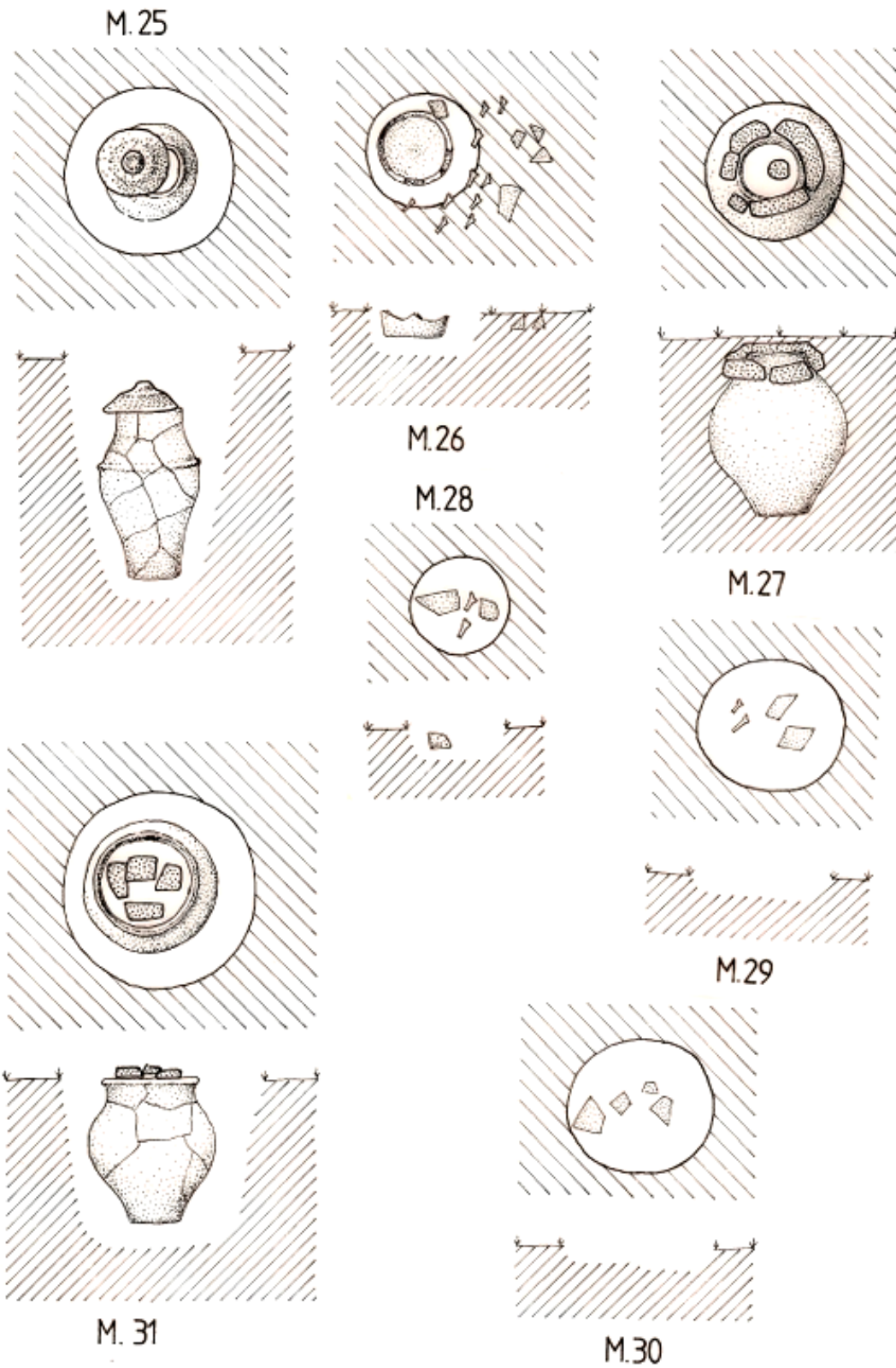
Planșa XXXV - Plan și profil M. 3-6, 8.

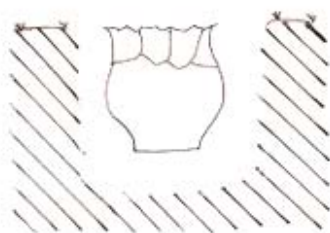
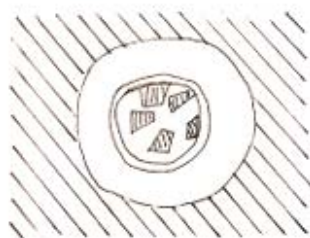
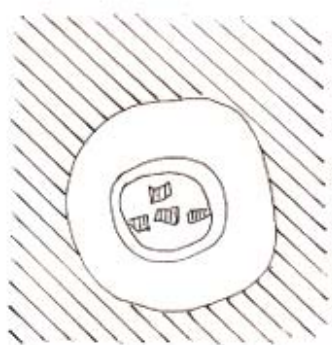
Planșa XXXVI - Plan și profil M. 13-18.

Plansa XXXVII - Plan și profil M. 19-24.

Planșa XXXVIII - Plan și profil M. 25-31.

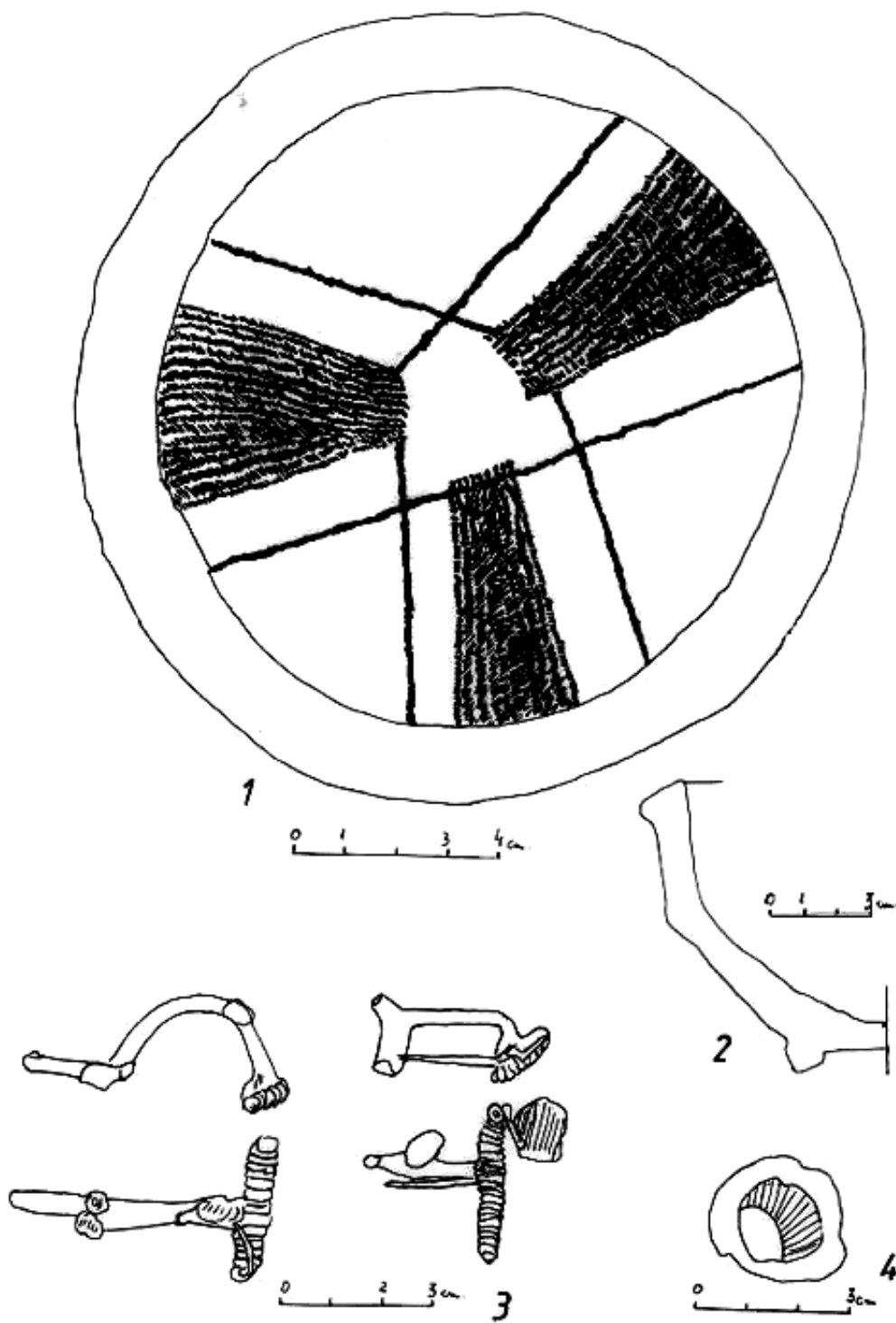

M.32

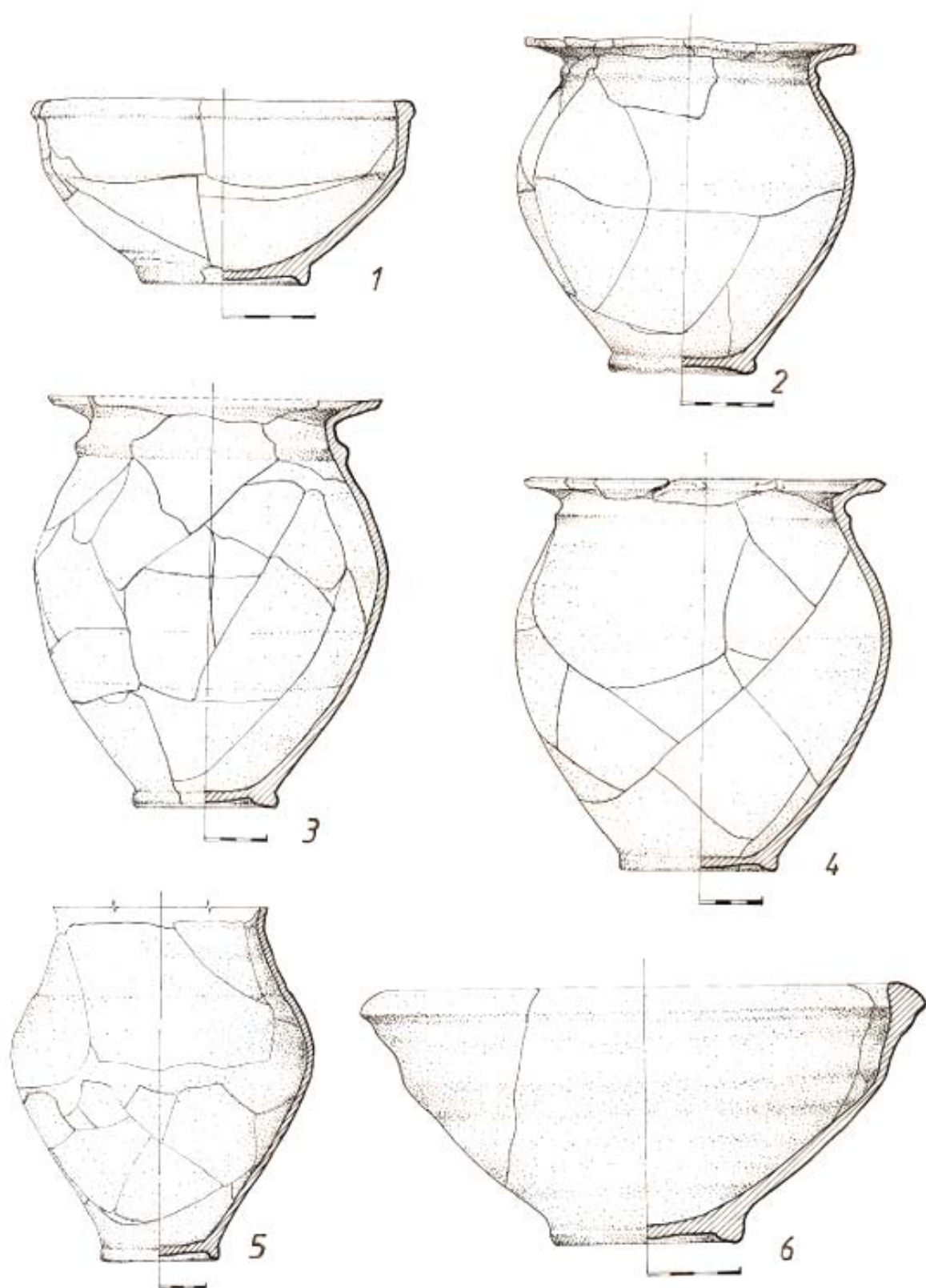
M.33

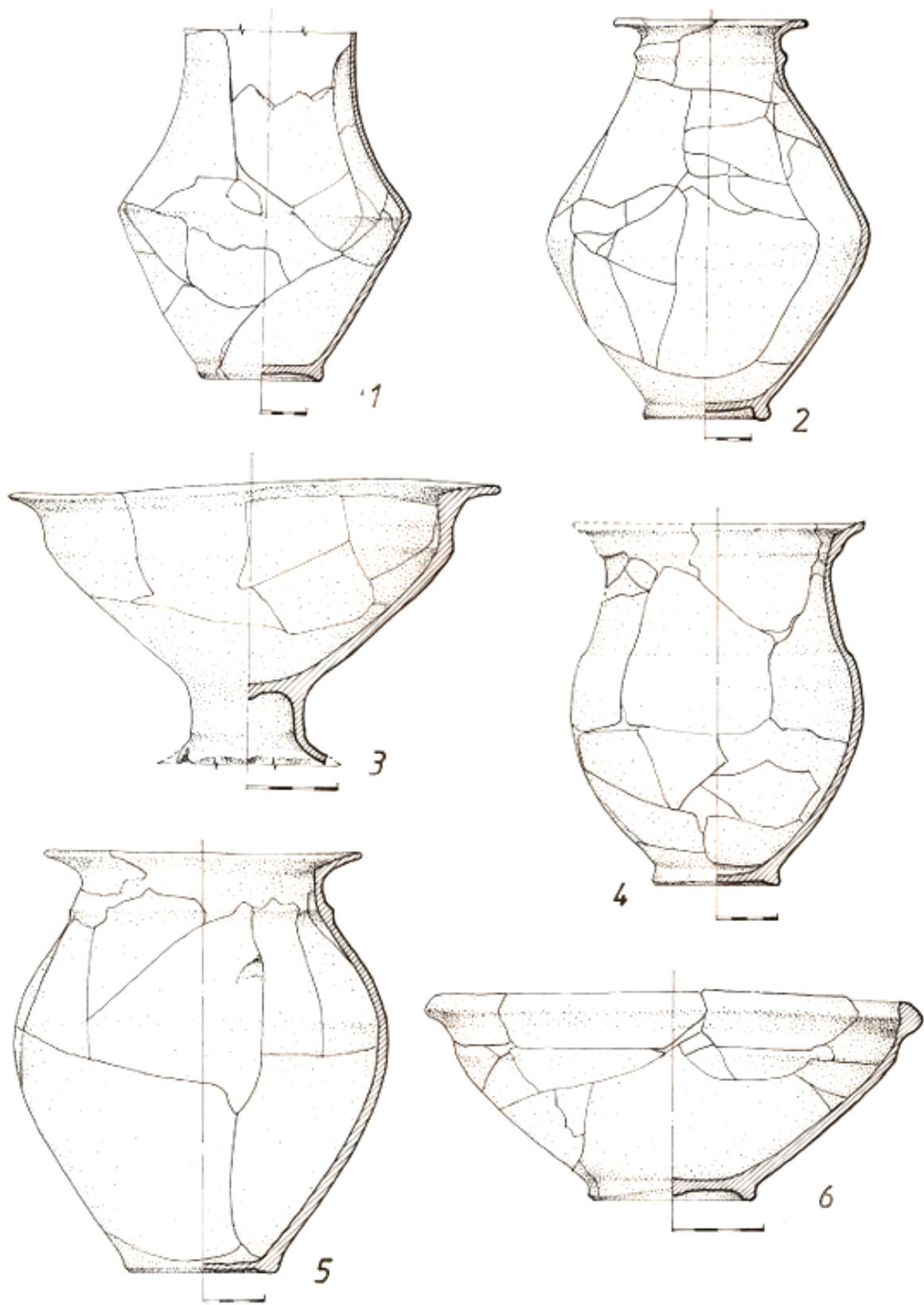
Planșa XXXIX - Plan și profil M. 32, 33. Vedere generală - săpături 1967.

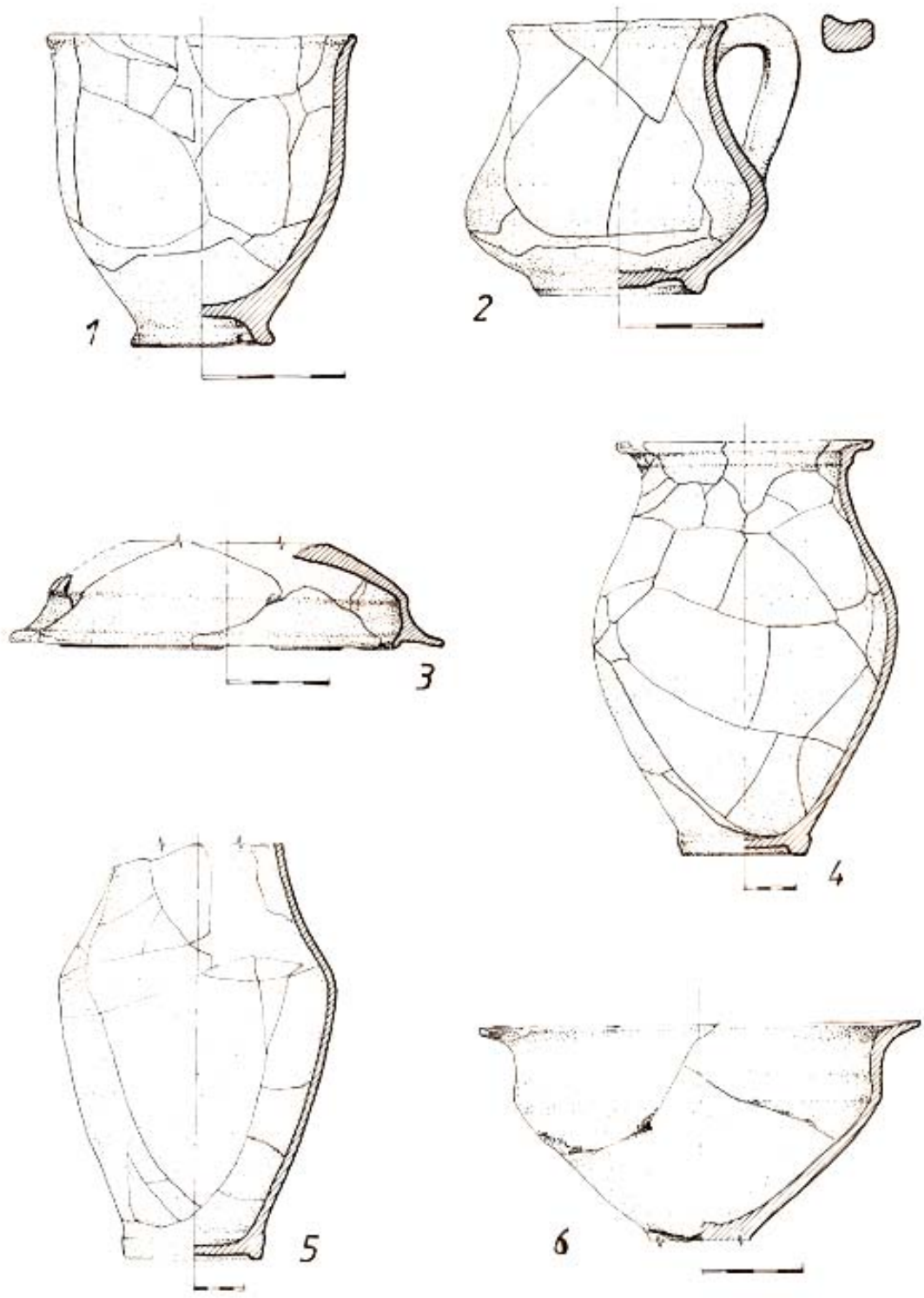
Planșa XL - Castronul, fibulele și mărgica aduse de înv. G. Horodniceanu în 1958 (1-4).

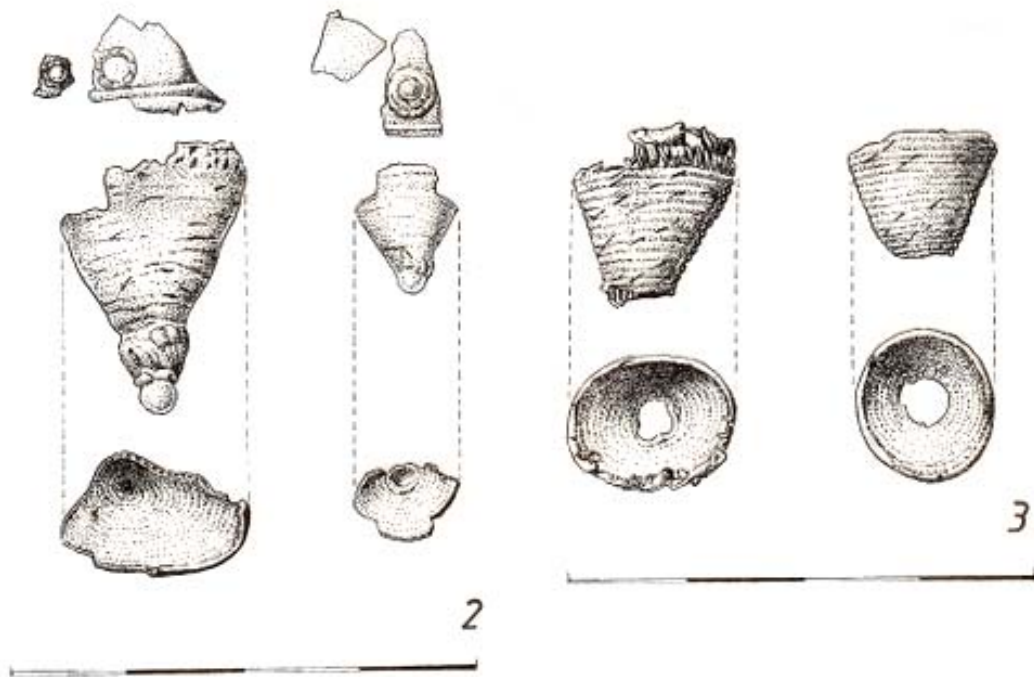
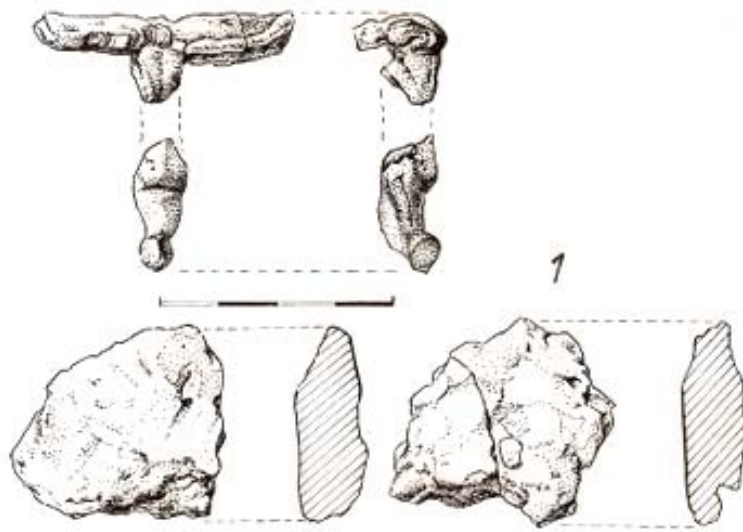
Planșa XLI - M. 4 (1); M. 10 (2); M. 13 (3); M. 8 (4, 6); M. 9 (5).

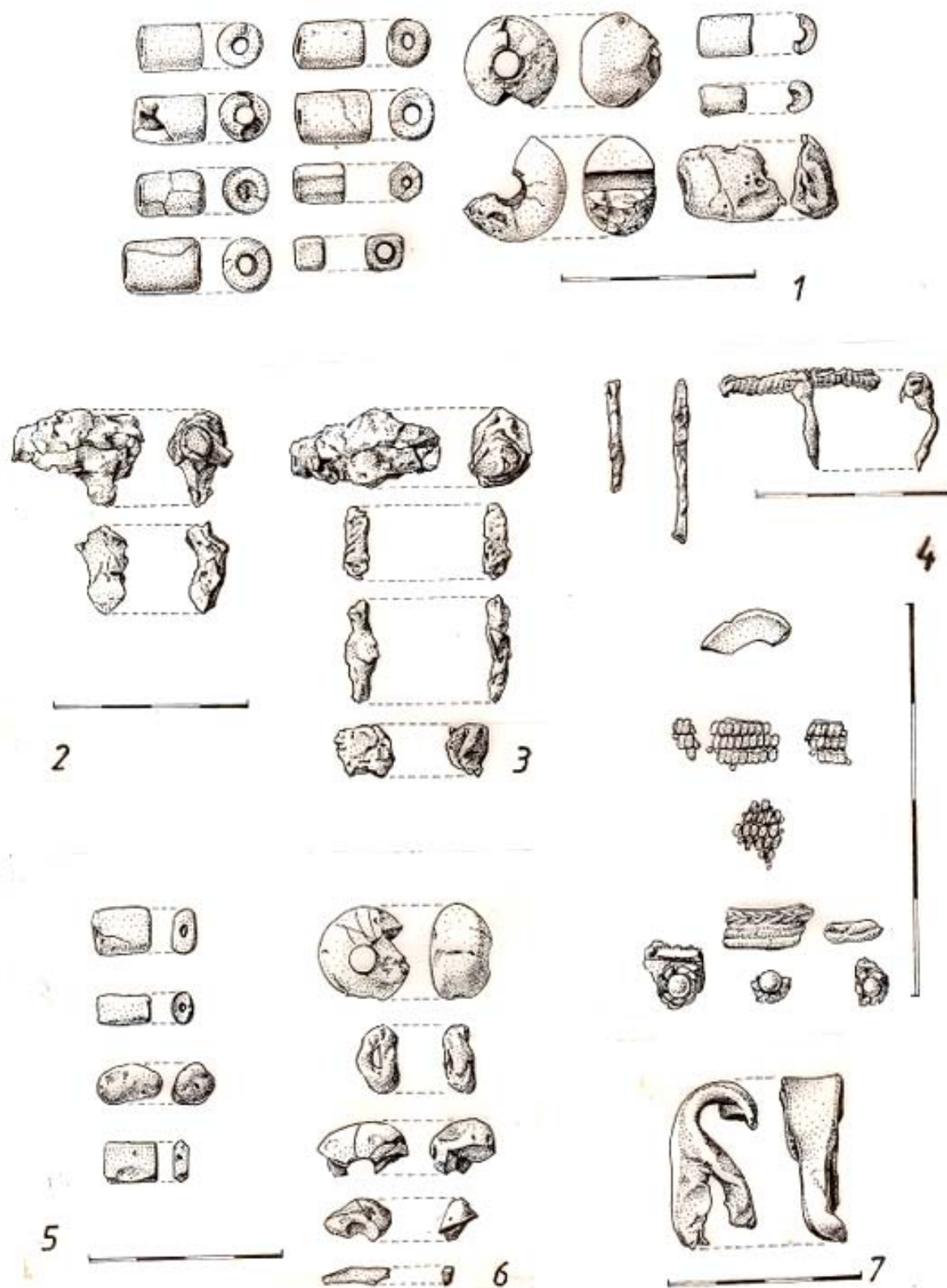
Planșa XLII - M. 14 (1); M. 15 (2); M. 20 (3); M. 13 (4); M. 11 (5, 6).

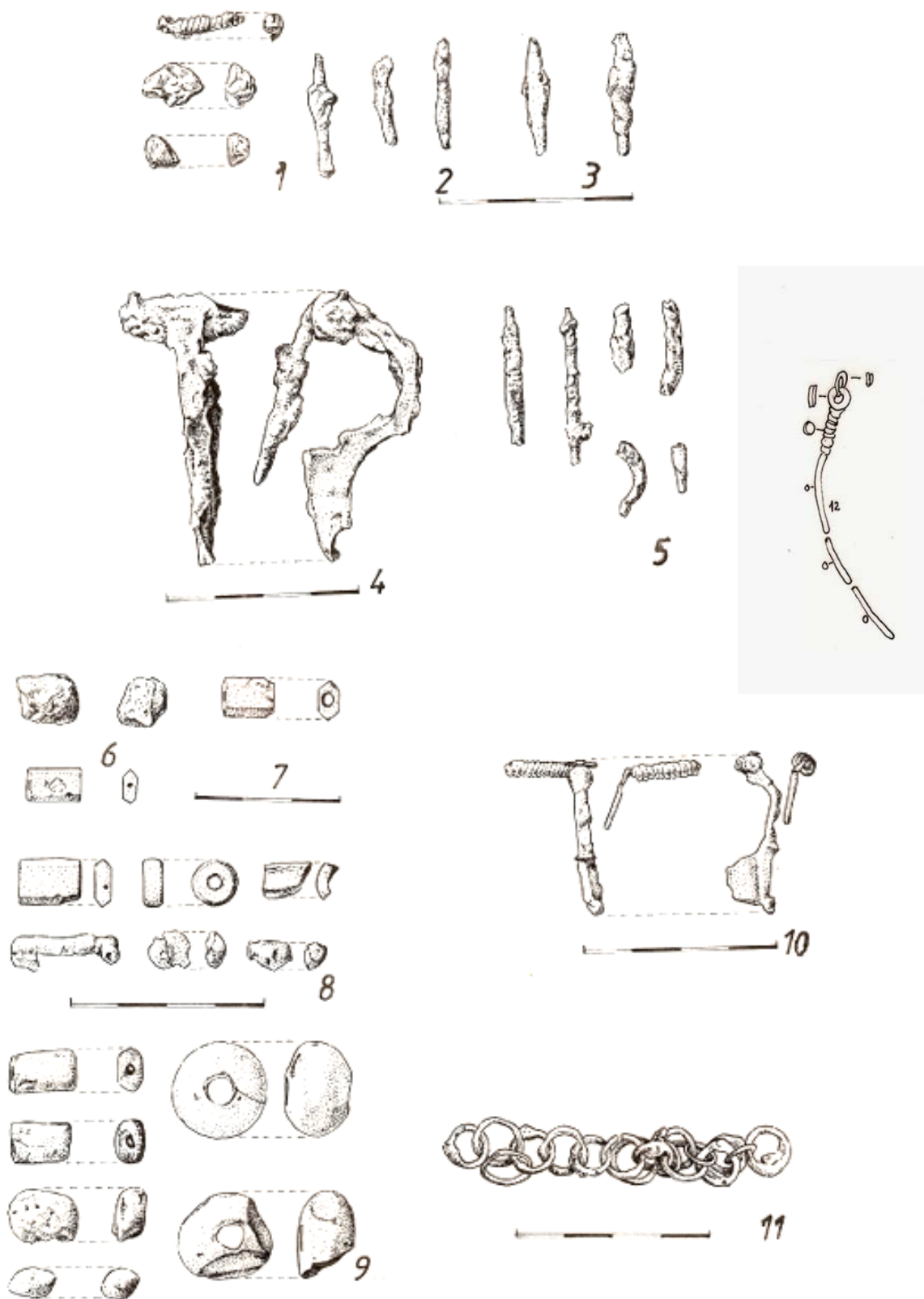
Planșa XLIII - M. 21 (1, 3, 4); M. 31 (2); M. 20 (5); M. 25 (6).

Planşa XLIV - M. 21 (1); M. 11 (2, 3).

Planșa XLV - M. 9 (1, 2); M. 13 (3); M. 10 (4); M. 24 (5, 6); M. 12 (7).

Planșa XLVI - Inventar M. 21 (1, 2); M. 15 (4, 6); M. 4 (5); M. 27 (7);
M.13 (3, 8); M. 10 (9, 11); M. 23 (10); M. 8 (12).